

Leto XVIII. Štev. 284

DIREKTOR »BORBE«
VELJKO VLAHOVIČ
GLAVNI IN ODGOVORNI
UREDNIK
IVAN ŠIBL
UREJA UREDNIŠKI ODBORList izhaja vsak dan razen
petka — Cena 10 dinarjevLjudska
PRAVICABORBA
GLASILO ZVEZE
KOMUNISTOV JUGOSLAVIJE»LJUDSKA PRAVICA«
USTANOVLJENA 6. OKTOBRA
1934 • MED NARODNOOSVO-
BODILNO BORBO JE IZHA-
JALA KOT 14-DNEVNIK IN
TEDNIK, OD OSVOBODITVE
DO 1. JUL, 1951 KOT DNEV-
NIK, NATO PA KOT TEDNIK
• OD 1. JUNIJA 1953 IZHAJA
KOT »BORBA« ZA SLOVENIJO

VČERAJ SO BILI NA DUNAJU ZAKLJUČENI JUGOSLOVANSKO-AVSTRIJSKI RAZGOVORI

„Sadovi razgovorov so opravičili naše upe
ki smo jih imeli pred odhodom iz Beograda“

je izjavil državni tajnik za zunanje zadeve Koča Popović na tiskovni konferenci

(Od posebnega dopisnika Borbe)

Dunaj, 11. novembra.

Danes so bili na Dunaju zaključeni jugoslovansko-avstrijski razgovori. Obisk jugoslovanskega državnega tajnika za zunanje zadeve se bliža koncu. Jutri dopoldne bo Koča Popović odpotoval s posebnim vlakom iz avstrijskega glavnega mesta v Jugoslavijo.

O sadovih tega obiska je govoril danes Koča Popović na konferenci s predstavniki avstrijskega in tuje tiska. V salonu hotela »Sacher« je bilo zbranih okrog 80 dopisnikov raznih časnikov, agencij in radijskih postaj.

»Poudariti hočem,« je dejal jugoslovanski državnik, »da so sadovi naših razgovorov popolnoma opravičili naše upe pred

»Takšnih vprašanj je bilo precej,« je dejal državni tajnik, »mednje sodi tudi sklenitev konvencije o letalskem prometu, vprašanje avstrijskega premoženja v Jugoslaviji, vprašanje restitucije nekaterih arhivov iz Avstrije itd. Proučili smo probleme gospodarskih odnosov, kar je odprlo možnosti širše in obsežnejše zunanje trgovinske izmenjave.«

»Kar zadeva vprašanje pravice slovenskega prebivalstva v Avstriji,« je izjavil Koča Popović v odgovoru nekemu novinarju, »menimo, da to vprašanje sodi v celoto splošnega razvoja odnosov med obema državama. Čim ugodnejše se bodo ti odnosi razvijali, tem lažje bomo to vprašanje reševali do njegove dokončne rešitve.«

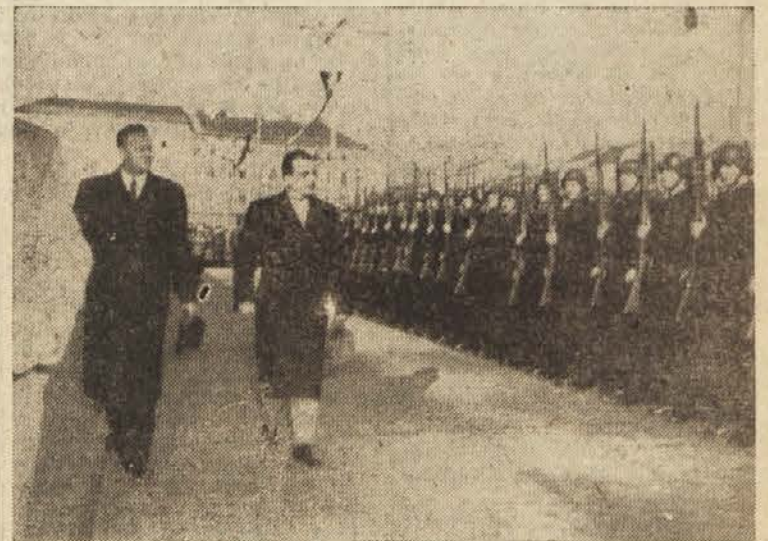
»V pogajanjih je bilo sproženo tudi vprašanje regionalnega gospodarskega sporazuma med avstrijskimi južnimi pokrajinami in nekaterimi deli Jugoslavije,« je nadaljeval Koča Popović,

»vendar ni dobilo oblike nekakšnega sklepa ali sporazuma.«
Odgovarjajoč dopisniku glasila tržaških independentistov »Corriere di Trieste«, ki je vprašal, ali so razpravljali o možnosti upostavljanja železniškega ali carinskega koridora med Trstom in Avstrijo čez jugoslovansko ozemlje, je državni tajnik poudaril, da so govorili o olajšanju tranzitnega prometa, ne pa o koridoru.

Med konferenco je Koča Popović, odgovarjajoč na neko vprašanje, poudaril, da bo Jugoslavija še nadalje podpirala težnje avstrijskega naroda, da bi dosegel svojo neodvisnost.

Stevilni novinarji so zastavljali različna vprašanja. Precejšen del le-teh se je nanašal na Trst. Odgovori Koče Popovića na vprašanja dopisnika »Giornale d'Italia« so naleteli na odobravalne mnogih prisotnih, povzročili pa tudi dosti smeha na račun italijanskega novinarja.

Na koncu tiskovne konference je državni tajnik Popović odgovoril dopisniku radijske postaje »Svobodna Evropa«, da obstaja določeno izboljšanje diplomatskih odnosov med Jugoslavijo in državami sovjetskega bloka in je to vsem znano, da pa so tudi možnosti za nadaljnje izboljšanje, ker jugoslovanski narodi žele živeti z vsemi državami v normalnih odnosih. B. Lazić

Koča Popović pregleduje častno četo ob prihodu na Dunaj.

Povišanje poslaništev v veleposlaništvu
plod prijateljstva med Jugoslavijo in Avstrijo

Uradni beograjski krogi o sporazumu na Dunaju

Beograd, 11. nov. (Tanjug). Uradni beograjski krogi so druzi pozdravili vest o sporazumu, ki je bil dosežen na Dunaju med jugoslovanskimi in avstrijskimi državni in povišanju poslaništev obeh držav na stopnjo veleposlaništev. Po mnenju uradnih predstavnikov državnega tajništva za zunanje zadeve je sporazum glede tega plod prijateljskih odnosov med Jugoslavijo in Avstrijo in stalnega prizadevanja Jugoslavije, da bi podprla Avstrijo v njenih težnjah po dosegu popolne suverenosti.

Povišanje jugoslovanskega poslaništva na Dunaju na stopnjo veleposlaništva pomeni razen tega tudi nov dokaz, da je Jugoslavija pojmovala in pojmuje

Avstrijo kot suvereno državo, ki zasluži to priznanje že zaradi svoje zunanje politike, ki teži po ohranitvi miru v tem delu sveta.

Po drugi strani pa so pripravljeno Avstrije, da svoje poslaništvo v Beogradu poviša na stopnjo veleposlaništva, ocenili v Beogradu kot dokaz odločnosti Avstrije, da si še nadalje prizadeva izboljšati svoje odnose z Jugoslavijo. Uradni beograjski krogi poudarjajo zlasti to dejstvo glede na stališče drugih držav — kominformističnih in Italije — do Jugoslavije. Sklep Avstrije glede tega je lahko samo za zgled prijateljskih prizadevanj, da bi se bolj pripevali k utrditvi miru v tem delu sveta.

»COMBAT«: Pogajanja o Trstu bi utegnila priti v novo optimistično fazo

o čemer pričča stališče Beograda

(Od stalnega dopisnika »Borbe«)

Pariz, 11. novembra.

Vesti in komentari o bližnji bermudski konferenci, ki jih je danes poln francoski tisk, vendarle niso potisnili v ozadje zanimanja za nadaljnji razvoj tržaške krize. To najbolje dokazuje dejstvo, da so pariški časniki danes zelo na široko objavili izvleček iz večerajšnjega govora tov. Kardelja.

V tem duhu objavlja davišnji »Combat« obširen uredniški članek, posvečen izključno komentaru govora tovariša Kardelja. Po mnenju časnika »Combat« bi utegnila pogajanja v zvezi s tržaškim vprašanjem priti zdaj v novo optimistično bazo, kar potrjuje stališče Beograda.

»Znano je bilo tudi, da so bili v London poslani novi jugoslovanski predlogi, da bi po mirni poti dosegli kompromis. Noben govor, ki ima povrh še volilni ton pa ni prispeval toliko žrtev k stvari miru, kakor govor tov. Kardelja.«

Ko analizira nekatere teze iz tega govora, se »Combat« zlasti pomudi pri besedah tov. Kardelja, da je Jugoslavija pripravljena »z določenimi pogoji priznati suverenost Italije nad me-

stom Trstome«, in pripominja: »To malone uradno priznanje kaže, da je Beograd sklenil storiti prvi korak in pripominja, da dobra volja Jugoslavije Italijanom ni po volji. (»Ta dobra volja je kamen na vrtu g. Pellee, kakor pravi dobesedno »Combat.«)

Časnik dalje piše: »Vsekakor takšna koncesija ne bi mogla ostati brez kompenzacije. Nočemo enostranskih ukrepov, je rekel g. Kardelj. Ta zahteva očitno meri na končno prepustitev cone B Jugoslaviji, ki bi ji nedvomno dodali nekatere slovenske dele cone A. Beograd najbrž zahteva še druge garancije glede pravice

Avstrije do izhoda v tržaško pristanišče. Kot naravni izhod avstrijske trgovine razpošilja Trst kakih 80 % izvoza z Dunaja. Cilj sedanjega obiska g. Popovića na Dunaju je najbrž podpreti pravico, ki jo lahko Avstrija zakonito zahteva v Trstu. Zdaj govorijo o možnosti, da bi upostavili koridor, ki bi prek Jugoslavije omogočil Avstriji lahek dostop do tržaškega pristanišča in se čvrsteje povezal Dunaj in Beograd,« piše »Combat«. Ta časnik zaključuje svoj komentar z besedami:

»Trenutek kompromisa je napočil. Beograd je izbral svoj trenutek.«
M. VitorovićNEODVISNOSTI NEMČIJE NI TREBA POSTAVLJATI
KOT POGOJ ZA RATIFIKACIJO SPORAZUMA
O EVROPSKI ARMADI

(Od stalnega dopisnika »Borbe«)

Bonn, 11. nov. — Konferenca na Bermudih je v središču pozornosti nemških političnih krogov v Bonnu. Tudi vsi časniki ji posvečajo svoje uvodnike. Ti se ukvarjajo v prvi vrsti s pričakovani bonnske vlade, zlasti pa poudarjajo soglasnost Angležev in Amerikancev glede tega, da se mora Nemčija vrniti v evropsko

skupnost svobodnih zahodnih narodov, kakor je nedavno dejal Churchill. »V Bonnu so mnenja — piše današnja »Frankfurter Allgemeine Zeitung« — da bosta London in Washington na Bermudih upoštevala kanclerjevo izjavo, da zaradi zavlačevanja ratifikacije sporazuma o evropski armadi ni treba še dalje nasprotovati neodvisnosti Nemčije.« »V uradnih krogih menijo — piše časnik — da mora konferenca na Bermudih pokazati Moskvi, da njena odklonitev konference štirih ne more zavlačevati in nasprotovati evropski nedeljivosti.«

Predsednik socialistične stranke Ollenhauer je prav tako pozdravil sklicanje konference štirih, vendar je poudaril, da bi bilo nevarno, če bi velesile na bermudski konferenci sodile, da je propadel poizkus sklicanja konference štirih za združenje Nemčije. Neodvisni časnik »Die Welt« vztraja pri ugotovitvi, da je treba najti rešitev v ureditvi nemško-francoskih odnosov. — Nemški sporazum — piše list — lahko obvelja ločeno od sporazuma o evropski armadi, s čemer bi Nemčija dobila neodvisnost. Nemški tisk je izrazil tudi željo, naj bi bonnska vlada poslala na Bermude svojega opazovalca.
R. Vujović

Koča Popović in kancler Julius Raab

Avstrijsko-jugoslovanska konvencija
o zračnem prometu podpisana

Koča Popović sprejel zbirko avstrijske beletristike za naše univerze

(Od posebnega dopisnika »Borbe«)

Dunaj, 11. nov. — Danes ob 9.45 dopoldne je bila podpisana na Dunaju jugoslovansko-avstrijska konvencija o zračnem prometu. V slavnostni dvorani predsedstva vlade na Ballhausplatzu so sedli za mizo, na kateri je bilo pripravljeno besedilo konvencije, državni tajnik Popović, minister Gruber, naš poslanik na Dunaju Vučinić in avstrijski državni tajnik Krajsky.

Ko sta Popović in Gruber podpisala konvencijo, sta izmenjala pisma svojih vlad in s tem je ta mednarodni sporazum začel veljati.

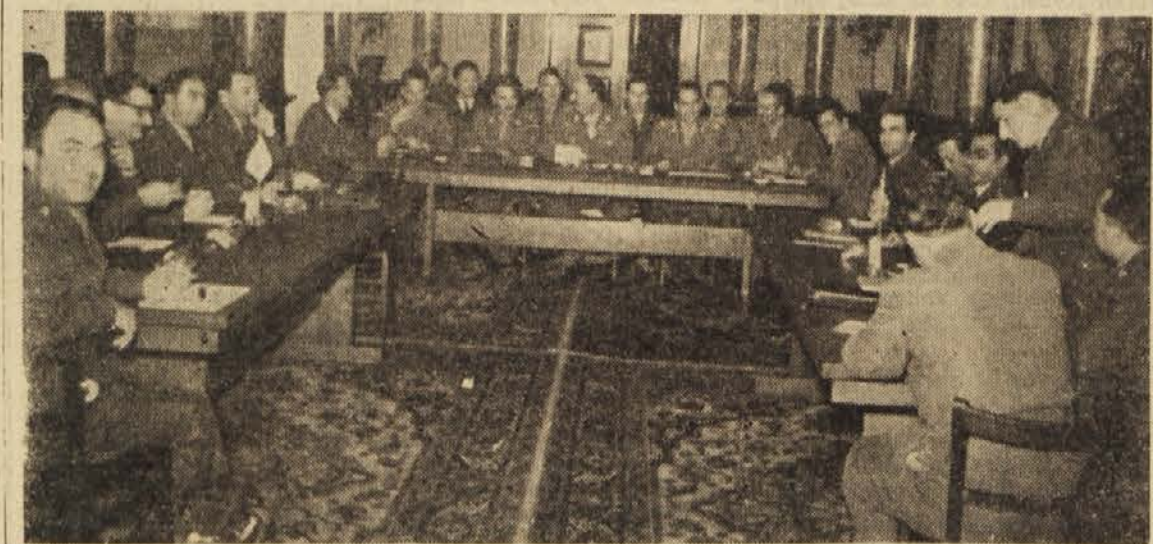
Malo prej je Koča Popović v poslopiju zveznega ministristva sprejel pet celotnih zbir sodobne avstrijske beletristike in del s področja znanosti in književnosti — avstrijsko darilo germanskim katedram naših univerz v Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Sarajevu in Skoplju. Ob izročitvi knjig je avstrijski minister za prosveto Koll poudaril, da je naša dežela prva poslala katedram slavistike avstrijske univerze ustrezno literaturo.

Danes priredi dr. Gruber kosilo — zakusko v čast Koče Popovića in jugoslovanske delegacije. Popoldne bo imel jugoslovanski državni tajnik za zunanje zadeve veliko tiskovno konferenco v hotelu »Sacher«. Naš poslanik na Dunaju pa priredi ob 17.30 sprejem, ki je nanj povabljenih kakih 400 gostov.

Avstrijski tisk objavlja na vidnih mestih vesti o tem obisku in razgovorih na Dunaju ter po-

udarja, da prispevajo k poglobitvi sodelovanja med obema deželama. Samo glasilo KP Avstrije »Osterreichische Volksstimme« napada te razgovore, češ da niso miroljubni in da ne obetajo nič dobrega, vsem ko glasilo sovjetske vojske v Avstriji »Osterreichische Zeitung« še ni poročalo, da je Koča Popović prispel na Dunaj.

Posebno pozornost posveča avstrijski tisk zadnjemu govoru tovariša Kardelja in ponatiskuje tiste dele, ki so posvečeni Trstu in predlogom o ureditvi tega vprašanja. B. Lazić

8 konference predstavnikov generalštabov Turčije, Grčije in Jugoslavije

Koča Popović sprejel predstavnike koroških Slovencev

Dunaj, 11. nov. (Tanjug). — Državni tajnik za zunanje zadeve Koča Popović je v navzočnosti jugoslovanskega poslanika na Dunaju Dragomira Vučinića danes v prostorih jugoslovanskega poslaništva na Dunaju sprejel predstavnike koroških Slovencev. V delegaciji so bili predsednik Demokratične fronte delovnega ljudstva dr. Franc Petek, predsednik Zveze koroških partizanov Karel Prušnik, predsednik Prosvetne zveze Franc Zwitter, tajnik Demokratične fronte in glavni urednik »Slovenskega vestnika« Franjo Ogriz ter predsednik Slovenske zveze na Koroškem Janko Ogriz. Predstavnike organizacij koroških Slovencev je predstavil Koča Popoviću predstojnik jugoslovanskega urada za zveze v Celovcu Mitja Vošnjak. Koča Popović se je zadržal z delegati v daljšem razgovoru.

Brzobjavka maršala Tita XV. proletarski brigadi

Predsednik republike Josip Broz Tito je ob deseti obletnici ustanovitve XV. proletarske brigade poslal vojakom in oficirjem XV. proletarske brigade tole pozdravno brzobjavko:

»Ker se ne morem udeležiti proslave, na katero ste me povabili, pošiljam vsem vojakom in oficirjem prisrčne čestitke ob desetletnici ustanovitve vaše brigade, ki je v slavnih dneh narodnoosvobodilne vojne nosila ime Prve makedonske — kosovske brigade. Vsem udeležencem proslave in ljudstvu tega kraja pošiljam svoje tople pozdrave z željo, da bi bila vaša svečanost in vaše bodoče delo v znamenju največjih pridobitev in teženj naših narodov: bratstva in enotnosti, svobode, neodvisnosti in mirnega napredka naše domovine.«
Josip Broz Tito

Obnovljena ilegalna fašistična organizacija

Trst, 11. nov. V Trstu so obnovili ilegalno fašistično organizacijo, ki je del italijanske fašistične organizacije z imenom »Squadra d'azione d'Italia«. Na temelju znanih podatkov so v tej organizaciji vključeni istrski in dalmatinski ezuli, bivši Mussolinijevi fašisti in aktivni častniki italijanske vojske. Fašisti, organizirani v tej tajni organizaciji, so baje prisegli, da se bodo borili za »osvoboditev Istre in Dalmacije« ter drugih krajev, ki so bili nekoč pod okupacijo fašistične vojske.

Samo še 8 povzročiteljev neredov je v zaporu

Trst, 11. nov. Štiri dni po krvavih fašističnih neredih v Trstu je od skupno 36 prijetih povzročiteljev neredov samo še osem izzivačev ostalo v zaporu. Toliko izzivačev so oprostili obtožbe, ostalih 20 pa so začasno izpustili. To je bilanca fašističnih neredov, v katerih je bilo nekaj ubitih, laže in hudo ranjenih pa 79 civilnih policistov.
M. P.

Drobno politično delo — veliki sadovi

Čas, ki nam je ostal do volitev, bi morali izpolniti z drobnim vsakdanjim političnim delom in upostavljanjem vezi med volivci in kandidati z njihovim skupnim obravnavanjem perečih vprašanj zunanje in notranje politike.

Toda takšnih stikov med kandidati in volivci ponekod ni. Razumeli so, tako, da mora obsežati predvolilno dejavnost zgolj velika zborovanja, na katerih nastopajo kandidati. Mnoge organizacije Socialistične zveze so se omejevale na to, da dobro pripravijo takšna velika zborovanja. Merilo za uspeh političnega dela je bilo zanje številno prisotnih volivcev.

Pri tem pa so zapostavili tisto vsakdanje »drobno« politično delo, stike z volivci sed tedna do tedna, ki dejansko pomenijo najpomembnejšo politično dejavnost organizacij in političnih delavcev v teh dneh pred volitvami.

Na nekaterih zborovanjih so goporiči domala vsi, ponekod pa vsi kandidati, ki kandidirajo v okraju. Na nekem zborovanju je n. pr. nastopilo 14 govornikov. Če, da so vsi čakali na zborovanje in šele na njem spregovorili volivcem.

Ponekod so zapostavili stike z volivci na manjših konferencah, o osnovnih organizacijah, na gradbiščih, pa, če hočete, tudi v kavarnah, kjer se sestajajo volivci in razpravljajo o političnih vprašanjih. Medtem ko je n. pr. eden izmed poslanskih kandidatov v Vrešcu odšel na oddaljenejša gradbišča v gorah in tam z delavci razpravjal po delopustu o posameznih vprašanjih, so rudarji nekoga premočnika odšli v okrajno mesto na veliko zborovanje, da bi slišeli svojega kandidata. On pa je, mimogrede rečeno, vsak dan z njimi, saj dela v istem podjetju.

Ponekod preudarjajo tako: kandidate smo postavili, z velikim zborovanjem smo opravili, proglasi so izobeseni in potemtakem je treba samo čakati dneva politen. Lahko rečemo, da so politično delo skoraj popolnoma zapostavili.

Medtem pa so doignili glave razni špekulanti, duhovščina, šovinistični in drugi elementi, ki za pogali pozivajo volivce, naj na volitvah abstinirajo. Tako izrabljajo nezadostno dejavnost organizacij Socialistične zveze. V nekaterih okrajih pladajo tudi takšni nazori: naj zdej poslanski kandidati sami razpravljajo z volivci, mi smo svoje delo opravili. Kazno je, kot da se jim zdi politično delo nekakšen »sektor« bodočih poslancev, organizacije Socialistične zveze in Zveze komunistov pa imajo neke druge naloge. Takšna »politika« je škodljiva in nasprotuje sklepom II. plenuma CK Zveze komunistov Jugoslavije. L. R.

Enakopravnost bomo dosegli takrat, ko bodo tudi žene polnoštevilno sodelovale v delavskem samoupravljanju

V Kranju je blizu 3000 delavcem govorila tovarišica Vida Tomšičeva

Kranj, 11. novembra. Tik preden se izmenjata obe dnevi posadi, se je na dvorišču »Iskre«, kranjske tovarne za elektrotehniko in fino mehaniko, zbralo okrog 3000 delavcev. Kolektiv »Iskre« je povabil medse tudi delavce »Planike«, kranjske tovarne čevljev, ki so se odzvali v velikem številu, ker jih je tovarniški komite »Iskre« obvestil, da bo na predvolilnem shodu govorila tovarišica Vida Tomšičeva. Zborovanje se je pričelo točno ob pol drugi uri. Malone polovica zborovalcev je bila žensk, ki so prisluhnile zlasti odločnim besedam tovarišice Tomšičeve o vlogi žene v dandanašnjem družbeni stvarnosti.

Tovarišica Tomšičeva je v uvodu poudarila pomen volitev v okrajne zbornice proizvajalcev, ki so v kranjskem okraju že bile, kakor tudi pomembno vlogo volitev v zvezni in republiški zbor proizvajalcev, ki bodo dne 24. novembra. Potem, ko je obšodila napačno pojmovanje vloge delavskega zastopnika v zborih proizvajalcev, čes naj bo ta v prvi vrsti zagovornik svoje tovarne in potem šele izvrševalec obče družbenih težnj, je tovarišica Tomšičeva dejala, da bi takšna vloga delavskih zastopnikov povzročila favoriziranje enega kolektiva na škodo drugega in da bi to nasprotovalo osnov-

nim načelom socializma o enakopravnosti med kolektivi, med okraji in republikami. Drugi del govora Vide Tomšičeve, ki so ga zborovalci v kranjski »Iskri« sprejeli s precejšnjim odobravanjem, je veljal vprašanju politične vloge žensk. »Resnica je namreč«, je dejala tovarišica Tomšičeva, »da si nekateri ljudje pri nas zamišljajo ženo le kot gospodinjico, zaprtjo v ozek krog ognjišča, to pa ne zaradi tega, da bi se naša žena

Govornica je potem še dejala, da je bilo tudi v kranjskem okraju opaziti težnje po izrivanju žensk iz političnega in splošnega življenja. Te težnje je tovarišica Tomšičeva označila kot pojav nazadnjaštva, ki se je deloma pokazal tudi pri zelo majhnem odstotku žensk, ki so kandidirale in bile izvoljene v okrajni zbor proizvajalcev.

V zaključnem delu svojega govora je gov. Tomšičeva govorila o zadnjih odmevih na naše odločilno stališče o Trstu. Poudarila je med drugim, da smo Jugoslavo pri tem dosegli v svetu moralno zmago. Nedavni fašistični izgedi vse bolj odpirajo oči tudi politikom na Zapadu, da Italija igra nevarno imperialistično igro. Podla izsiljevanja na podlagi inciniranega prelivanja krvi v Trstu ne smejo voditi do popuščanja. Kar se nas Jugoslovanov tiče, nam nihče ne bo več diktiral, najmanj pa lahko to dopuščamo danes Italiji, ki postaja nov, nevaren agresor. N. Z.

Člani Socialistične zveze in vsi volivci, segajte po blokih volilnega sklada!

Tovariš Boris Kraigher je govoril v Ptuj

Ptuj, 11. nov. Danes je bilo v Ptuj velika predvolilna zborovanja, na katerem je govoril sekretar SZDL tov. Boris Kraigher. Govoril je o vlogi novih skupščin ter o nalogah ljudskih poslancev in poudaril, da bo dober ljudski poslanec tisti, ki se bo boril za napredek našega celotnega gospodarskega in družbenega razvoja, ne pa tisti, ki bo igral vlogo advokata in zagovarjal ostre lokalistične interese. Večkrat prekinjen z navdušenim ploskanjem zbrane množice, je tovariš Kraigher govoril o tržaškem vprašanju in poudaril, da so se zahodni imperialisti skupaj z italijanskim imperalizmom poštono uračunali, ker so mislili, da bo jugoslovansko ljudstvo kar tako pristalo na njihov diktat, ki so jim ga hoteli vsiliti s sklepom z dne 8. oktobra. Z zborovanja so poslali resolucijo sekretariatu za zunanje zadeve FLRJ, v kateri prebivalci ptujskega okraja izražajo zaupanje našemu državnemu in političnemu vodstvu, obojajo diskriminacijsko politiko italijanske vlade proti Jugoslaviji ter zagotavljajo, da so pripravljeni podpreti vsako akcijo, ki jo bo naše vodstvo podvzelo za obrambo naših pravic.

lahko posvetila vzgoji otrok, temveč da bi bila še vnaprej zaradi ozkega obzora izvrševalec nazadnjaške miselnosti, predvsem pri vzgoji mladega pokolenja in zato se zavzemajo največ tisti posamezniki, ki so že v stari Jugoslaviji z lepimi besedami govorili na eni strani o ženi-materi, na drugi strani pa so to »poveljano« mater v mesednih odnosih najpogostejše izkoristili. Dandanes je žena enakopravna z moščin, enako je plačana za svoje delo, vendar pa je prav od nje odvisno, kako si bo izborvala to enakopravnost tudi v javnem življenju.

Pisma uradništva

Pravi cilji Atlantskega pakta pred preizkušnjo

Tovariš urednik!

Ko je maršal Tito, najprej v Leskovcu, zatem pa v Skoplju, jasno povedal naš namen, da z najenergičnejšimi sredstvi preprečimo vdor Italije v cono »A« Tržaškega ozemlja, so Italijani na vse grlo vpili in pretili z oboroženo intervencijo držav Atlantskega pakta. Ni potrebno pisati o smešnem dejstvu, da se junaki Custozze, Aduca, Kobarida in Cirenajke junajojo in sami sebe hrabrijó s tujo mačjo, ker je bilo o tem že dosti napisanega, toda ne bo odveč spregovoriti o tem, na podlagi česa se lahko sklicujemo na podporo (in to oboroženo) držav NATO. V členu 5. Atlantskega pakta je namreč zapisano, da se bo smatral oborožen napad na eno ali več dežel NATO kot napad na vse in da bo v tem primeru vsaka od teh držav začela akcijo, ki jo bo smatrala za potrebno, vključno uporabo oboroženih sil, za ponovno vzpostavitev in vzdrževanje varnosti Severnoatlantskega področja; v členu 6. Atlantskega pakta pa je preciziran termin »oboroženi napade« in v njem je obsežno rečeno, da je oborožen napad:

- 1. na ozemlje katerekoli pogodbenih strank v Evropi ali Severni Ameriki, v alžir. oblasteh Francije, na ozemlje Turčije ali otoke, pod jurisdikcijo katerekoli pogodbenih strank na Severnoatlantskem področju na sever od severnega povratnika;
- 2. na oborožene sile, ladje ali letala katerekoli pogodbenih stran-

ke, kadar so na teh ali nad temi ozemlji ali na kateremkoli področju v Evropi, kjer so bile okupacijske sile katerekoli pogodbenih strank stacionirane na dan, ko je dobila pogodba obvezno moč bodisi v Sredozemskem morju, bodisi na Severnoatlantskem področju na sever od severnega povratnika.

Glede na to besedilo Atlantskega pakta ne obvezuje njegovih članov, da prevzamejo kakršnokoli akcijo, a najmanj oboroženo, če bi prišlo do ostre intervencije z naše strani zaradi preprečenja vpada Italijanov na ozemlje, ki ni njihovo, na ozemlje, ki se ne more smatrati, da je pod okupacijo, na ozemlje, ki poleg tega niti ne spada v Severnoatlantski področje. Severnoatlantski pakt je, kakor trdijo njegovi tvorniki, obrambna zveza in mi želimo to verjeti. Toda ni izključeno, da se žonglerjem v mednarodni politiki posreči črno prikazati kot belo in da »zadevo Trsta« spravijo pod določila Atlantskega pakta. Oni so v nedavni preteklosti prav v odnosih naše države do Italije uspeli izvesti tudi najneverjetnejše podvige. Toda takšno tolmachenje ne bi samo dokončno omajalo našega zaupanja v obrambnost Zaveze, temveč bi tudi definitivno diskreditiralo Atlantski pakt in ga spremenilo v izrazit instrument za zadovoljitev ekspanzionističnega programa ene njegovih najlabilnejših članic.

Stojan Dvorjdevič

Rakšen bo sestav bodoče slovenske skupščine

Med 174 kandidati 19 žensk — Med kandidati za republiški zbor proizvajalcev je 45 delavcev, 53 direktorjev in nameščencev, 7 sindikalnih funkcionarjev in 2 obrtnika

Dosedanja Ljudska skupščina LRS, ki je stela 233 poslancev, je imela en sam dom, bodoča Republiška skupščina pa bo sestavljena iz dveh domov, iz republiškega zbora s 122 poslanci in republiškega zbora proizvajalcev s 72 poslanci.

REPUBLIŠKI ZBOR Za 122 poslanskih mest v Republiškem zboru je bilo skupno potrjenih 174 kandidatov. Po en sam kandidat je bil potrjen v 72 ali 59,8% volilnih enot, po dva ali trije kandidati pa v 147 ali v 80,2% volilnih enot. Od navedenega skupnega števila potrjenih kandidatov je bilo 169 predlaganih na zborih volivcev, 5 kandidatov pa po skupni listi državljanov. Razen v eni volilni enoti (na območju okraja Kranj) je v vseh volilnih enotah potrjena vsaj po ena kandidatura zborov volivcev. V okrajih Črnomelj, Gorica, Postojna, Radovljica in Sežana je v vseh volilnih enotah potrjen samo po en kandidat, v mestu Celju in v okrajih Krško, Ptuj in Šoštanj pa v vseh volilnih enotah najmanj po dva kandidata. V preostalih okrajih in mestih je v nekaterih volilnih enotah potrjen le en sam, v drugih volilnih enotah pa po dva ali trije kandidati.

Kandidatov je 38 ali 21,8% funkcionarjev v ljudskih odborih, zlasti predsednikov ljudskih odborov okrajev, mest in mestnih občin, 12 ali 6,9% pa je članov Republiškega Sekretariata Zveznega izvršnega sveta. Ozkratjeve okrajnih in mestnih funkcionarjev ZKS, predsednikov okrajnih odborov SZDL in drugih politikov političnih delavcev je skupno 37 ali 21,3%. Na nameščence odpade 29 ali 16,6%, na direktorje in upravnike 20 ali 11,5%, na profesorje in učitelje 11 ali 6,3%, na delavce 7 ali 4%, na strojne in zadržane funkcionarje 6 ali 3,4%, na kmete 4 ali 2,3%, na književnike 2 ali 1,2%, na obrtnike 2 ali 1,2% in na ostale 6 kandidatov ali 3,4% vseh potrjenih kandidatov.

REPUBLIŠKI ZBOR PROIZVAJALCEV

Skupina industrije, trgovine in obrti Za 59 volilnih enot je potrjenih skupno 107 kandidatov. Od teh je 82 kandidatov zborov volivcev v gospodarskih organizacijah in 25 kandidatov skupin proizvajalcev. Po en sam kandidat je potrjen v 13 ali 39,5% volilnih enot in po dva, trije ali celo štirje kandidati v 41 ali 69,5% volilnih enot.

Med potrjenimi kandidati je največ, to je 45 ali 42,1% delavcev neposredno iz proizvodnje. Na direktorje in upravnike odpade 23 ali 28,2%, na nameščence 25 ali 23,4%,

na sindikalne funkcionarje 7 ali 6,4% in na obrtnike 2 kandidata ali 1,9% skupnega števila kandidatov. Direktorji, upravniki in nameščenci so med kandidati sorazmerno precej močno zastopani.

Glede na pripadnost po spolu odpade od 107 kandidatov 96 ali 89,7% na moške in 11 ali 10,3% na žene. V primerjavi s potrjenimi kandidaturami za odbornike okrajnih in mestnih zborov proizvajalcev, kjer je znašal procent žena v tej proizvajalski skupini le 5,3, je sestava kandidatov po spolu za Republiški zbor proizvajalcev v tej skupini skoraj še enkrat boljša v korist žena.

Za 13 poslanskih mest v tej skupini je potrjenih 29 kandidatov, ki so vsi predlagani od strani zborov volivcev v gospodarskih organizacijah. V 6 volilnih enotah (46,2%) je potrjen samo po eden, v 7 volilnih enotah (53,8%) pa po dva kandidata. Na zadržane funkcionarje odpade 9 ali 31%, na kmete 5 ali 17%, na direktorje in upravnike 4 ali 13%, na družbene slušitelje 1 ali 3% in na sindikalne funkcionarje tudi 1 kandidat ali 3% vseh potrjenih kandidatov. Sorazmerno visok procent zadržanih funkcionarjev kaže stališče volivcev, da naj proizvajalci v skupni listi kmetijstva zastopajo predvsem tisti, ki so jih kmetijski proizvajalci kot najbolj napredne in razgledane že izbrali tudi v organe svojih združnih organizacij.

Izmed navedenih 29 kandidatov je 18 ali 90% moških in 2 ali 10% žena. Razmerje glede na pripadnost kandidatorov po spolu je torej približno enako kot v prvi proizvajalski skupini.

Kandidati razlagajo volivcem našo zunanjo in notranjo politiko

Samo v Sloveniji ta teden nad 100 volilnih zborovanj

Ljubljana, 11. nov.

Do volitev je samo še deset dni. Po vsej Sloveniji je v teh dneh zelo oživila politična dejavnost. Vse organizacije SZDL pripravljajo številna zborovanja, na katerih govorijo kandidati o naši zunanji in notranji politiki, zlasti pa o razvoju našega gospodarstva, za kar se volivci povsod zanimajo. Volivci zlasti zahtevajo, da jim kandidati tolmajajo utrjevanje ljudske oblasti in komunalnih skupnosti, kakor tudi da jim pojasnjujejo razvoj dogodkov okoli tržaškega vprašanja.

O teh vprašanjih, o katerih je zlasti govoril tovariš Kardelj na večerajšnjem zborovanju v Ljubljani, je govorila večeraj na predvolilnem zborovanju v Celju tudi Olga Vrabčičeva. Na predvolilnem zborovanju v Šoštanju je govoril Viktor Avbelj, v Ljutomeru Ivan Regent. Tudi danes je bila vrsta

predvolilnih zborovanj. V Ljubnem je govoril Viktor Avbelj, tovarišica Vida Tomšičeva je govorila delavstvu Kranja v tamkajšnjih tovarni »Iskra«, in delavcem Litostroja v Ljubljani. Podpredsednik Izvršnega sveta LRS dr. Marijan Breclj je imel predvolilno zborovanje v ljubljanskem predmestju Trnovo, Boris Kraigher pa je govoril na velikem zborovanju v Ptuj.

Tudi v prihodnjih dneh bo vrsta zborovanj v raznih krajih Slovenije. Dr. Marijana Breclja so za petek, 13. nov., povabili v ljubljansko predmestje Kozeljevo, v soboto v Rogaško Slatino, v nedeljo dopoldan pa bo govoril na predvolilnem zborovanju v Celju. Boris Zihelr je objavil, da bo obiskal v soboto, 14. t. m. Šoštanj, v nedeljo pa Žiri. Predsednik Združene zveze Slovenije Viktor Avbelj, ki se že nekaj dni mudi med volivci, bo imel jutri, 12. t. m. razgovor z volivci v Gornjem Gradu.

Jutri bo prav tako predvolilno zborovanje v Lendavi, kjer bo govoril Ivan Regent. Isti kandidat bo obiskal tudi Ilirsko Bistrico in Knežak.

V Ljutomeru pripravljajo veliko predvolilno zborovanje za jutri, na katerem pričakujejo tov. Borisa Kraigherja. Volivci radov-

ljiškega okraja na Gorenjskem so se odločili za predvolilno zborovanje v Lescah jutri zvečer, na katero pričakujejo tovarišico Vidu Tomšičevo. V Ribnici na Dolenjskem pa bo govoril jutri zvečer Tone Fajfar.

Dr. Jože Potrč, ki se tudi mudi med svojimi volivci, bo imel 14. nov. predvolilno zborovanje v Vidmu (okraj Ljutomer) in v nedeljo zjutraj v Juršincih. K. M.

»PODEŽELSKO MRTVILO« ALI...

Mladenovac, 10. nov.

Profesorji in učitelji srednjih šol kosmajskega okraja so imeli 3. novembra letno skupščino svojega združenja. Predsednik je predčital poročilo, sestavljeno pretežno iz običajnih fraz, zatem nekaterih citatov in izrlečkov iz posameznih resolucij splošnega jugoslovanskega pomena, na koncu pa je z nekaj besedami omenil »konkretno« delo Združenja, to je, koliko se je imel upravni odbor in kaj so na njih sklenili.

Poročilo je bilo sprejeto molče. Poskus predsednika Sveta za prosveto MO, da bi se začela diskusija, je ostal brez uspeha. Šele po izvolitvi nove uprave so nekateri udeleženci spregovorili nekaj besed o delovnem načrtu ter o ideološkem in strokovnem dvigu učnega osebja. Na koncu so sprejeli še sklep, naj učenci nazivajo profesorje »stvariš«, kar je večina sprejela kot — uraden ukaz. Na nedavnem sestanku plenuma MK LM so predstavniki srednješolcev izjavili, da se mnogi profesorji protivijo, da bi jih učenci nazivali s »stvariš«.

Problematika Združenja profesorjev in učiteljev, ki pretežno živi v Mladencu, je obsežna in je vsakekor čudno, da vsaj o nekaterih važnejših stvareh niso podrobneje razpravljali. Kulturno življenje v mestu v mnogocem zavisi prav od aktivnosti prosvetnih delavcev. Mladenovac je kraj z razvito industro in vse bolj izgublja lice podeželja. Navzlic temu se kulturno življenje odraža le v kinematografskih predstavah, mladina pa je navezana na ples v okviru svojih podjetij. Mestno kulturno-umetniško društvo »Slavko Manojlovič« skoraj leto dni dejansko ne obstoja, nobene aktivnosti pa ni opaziti tudi v drugih društvih, ki svojo dejavnost zapirajo v ozki krog podjetij. 40 profesorjev in učiteljev srednjih šol gleda ta pojav brez zanimanja in se pritožuje na »podeželsko mrtvilo«. V najboljšem primeru se kdo izmed njih odzove vabilu, da tu ali tam »pove« svojo besedo, medtem ko je vsaka iniciativa z njihove strani skoraj zamrla. Ljudska univerza v glavnem ne dela zaradi njihove neaktivnosti. D. Jovanovič

Kako bo z najemninami?

Zaradi posameznih netočnih vesti v tisku in netočnega tolmachenja osnutka nove uredbe o stanovanjih se je razširilo v javnosti mnenje, da bodo najemnine s 1. januarja znatno zvišane, po nekaterih vesteh celo dva- ali trikratno. Iz dobro obveščanih krogov pa smo zvedeli, da bo zvišanje le neznatno.

Na nedavnem posvetovanju o tem vprašanju v Beogradu so sklenili, da se bodo celotne osnovne najemnine zvišale največ za 50%, poudarjajo pa, da bo tudi to zvišanje padlo v glavnem na breme stanovanj iz tako imenovane »višje kategorije«. Najemnine za stanovanja, tako za hiše iz splošne ljudske imovine, kakor tudi za privatne, bodo določali mestni in okrajni ljudski odbori. Pri tem bodo upoštevali, da bodo dohodki od osnovnih najemnin krili potrebe za vzdrževanje in upravljanje hiš. Najemnine ne more biti vir dohodkov. Zato je v osnutku navodil o določanju in razdelitvi najemnin predvideno, da bodo mestni in okrajni ljudski odbori privatnemu hišnemu lastniku določili del najemnine za osebne potrebe. Ta del pa ne bo mogel presegati 10% celotne najemnine, pa tudi v tem primeru ne več, kakor znašajo njegovi dosedajni dohodki od najemnine.

Ostalo najemnine bo hišni lastnik v sporazumu s hišnim svetom uporabljal za tekoče vzdrževanje in stroške upravljanja.

Jugoslovanska delegacija na skupščini Svetovne federacije bivših borec

Sinoči je odpotovala na Holandsko jugoslovanska delegacija bivših borec, ki se bo udeležila četrte redne generalne skupščine Svetovne federacije bivših borec, ki bo od 16. do 20. t. m. v Hagu.

V jugoslovanski delegaciji je vodja delegacije predsednik Zveze vojnih vojaških invalidov Jugoslavije Milije Milojevič, predsednik Zveze borec Jugoslavije in član Sveta generalne skupščine Velja Stojnić, tajnik Zveze borec Nedeljko Božimović-Radosavljevič in član tajništva Zveze borec Marijan Tajišta.

DODATNA NAJEMNINA

Dodatna najemnina se plačuje za preostali stanovanjski prostor nad minimalnim, ki ga za posamezna mesta določi ljudski odbor. To je pravzaprav gospodarski instrument, ki naj pripomore k pravilnejši razdelitvi stanovanjskega prostora. Najemnina pa so tolmachenja, da bo lahko vsakdo, kdor ima dovolj denarja, kupil stanovanjske površine, kolikor bo hotel. Ljudski odbori bodo namreč skupaj s stanovanjskimi skupnostmi imeli pravico za upravni ukrepi preprečevati vse zlorabe. Prav tako bodo ljudski odbori predpisali pogoje, v katerih bo lahko stanovanjska skupnost oddajala stanovanja v najem. Na drugi strani so takšne zlorabe onemogočili tudi s novim sistem upravljanja stanovanjskih hiš. Osnutek nove uredbe namreč določa, da bodo v vseh vprašanih, ki se tičejo stanovanj, odločali sami stanovalci prek svojih hišnih svetov in svetov stanovanjske skupnosti. Treba je pričakovati, da bodo ti novi samoupravni organi uspešneje onemogočili vsakršne zlorabe s stanovanj.

Ti samoupravni organi bodo imeli na razpolago tudi gmotna sredstva. Dohodki od osnovne najemnine bodo vsako hišo bodi vpisani v poseben račun in uporabljeni se bodo izključno za vzdrževanje tiste hiše.

NAJEMNINA PO KVADRATNEM METRU

Najemnina se bo določala po kvadratnem metru stanovanjske površine. Če stanovanje presega določeni minimum, plača najemnik še dodatno najemnino, ki progresivno narasta. Dodatna najemnina se določa na podlagi preseška kvadratnih metrov celotnega stanovanja in tako imenovane sobnega prostora. Oba kriterija bo treba upoštevati pri preroji, ali je družina dolžna plačevati tudi dodatno najemnino. Pri računanju stanovanjske najemnine se bodo upoštevale sobe in kuhinja, o nekaterih drugih stranskih prostorih pa razprava še ni končana. Minimum stanovanjskega prostora se bo določal izključno na podlagi števila družinskih članov, ne glede na njihovo starost. Da bi najemnina bila pravilneje določena, bodo stanovanja razdeljena v kategorije. Pri tem se bo upoštevala nabornost stanovanja, v posameznih mestih pa tudi njihova lega.

GORISKO PISMO

MSI organizira mlade neofašiste

Italijanske vojske je na Krasu še zmeraj dosti

Gorica, 9. novembra. Fašistični izgredi v Trstu so dali povod tudi goriskim neofašističnim razgrajanjem in pajdašem nove demonstracije. Le-ti so molenemu delovanju MSI.

Devin — etnična, geografska in politična meja Italije. Na sliki: razvaline starega gradu, med njimi pa novo grajsko poslopje fevdalcev Thurn-Taxis

že leta 1947 ob priključitvi Gorice k Italiji javno pokazali svoje protislovensko razpoloženje. Razbijali in požigali so lastnino goriskih Slovencev, policajci in karabinjeri pa so jih brezbrzično opazovali. Vodstvo MSI, ki ima sedež na goriskem Travniku, stalno zbira okrog sebe mlade ljudi in jih usmerja v njihovih akcijah nasproti slovenskim prebivalcem.

Prvikrat v zgodovini: Slovenska kmetijska šola na Koroškem

Celovec, 10. nov. Koroški Slovenci so v nedeljo proslavili velik praznik. Sen o slovenski kmetijski šoli, ki so jim skozi desetletja le obljubljali, se je uresničil. V navzočnosti številnih kmetov, gojencev, predavateljskega zbora in predstavnikov Zveze slovenskih združenj, Zveze slovenskih izseljencev, Slovenske prosvetne zveze in šefa Urada za zvezo FLRJ v Celovcu, podpredsednika Zveze slovenskih združenj LRS, predstavnika Društva kmetijskih tehnikov in inženirjev LRS je predsednik Slovenske kmetičke zveze tov. Matevž Krasnik spregovoril navzočim toliko pričakovane besede:

»Danes otvarjam tukaj v Podravljah slovensko kmetijsko šolo, ki bo služila nadvse potrebnemu strokovnemu dvigu slovenske kmetičke mladine na Koroškem. Dobra spoznanja in lepota svojega materinega jezika bodo imeli gojenci naše kmetijske šole priliko globlje spoznati jezik naših sodeželanov.«

Navzoči so pogrešali povabljene predstavnice koroške deželne vlade in kmetijskih prosvetnih ustanov. Vzlic temu pa je prevladovalo globoko prepri-

čanje, da bodo merodajne oblasti v doglednem času ugodile želji koroških Slovencev s tem, da bo šola prevzela od Slovenske kmetičke zveze država oziroma deželna vlada v zagotovilo, da bo ostala šola tudi v bodoče slovenska.

D. A.

Obsežne priprave na konferenco tržaške OF

Trst, 11. nov. (Tanjug). V vsej coni A imajo te dni člani in pristasi Osvobodilne fronte konference, na katerih volijo delegate za splošno konferenco te organizacije, ki bo 15. novembra.

Konference so bile doslej v organizacijah tržaških predstev Lonjer in Katinara, na katerih so izvolili 14 delegatov, v Škedinju, kjer so izvolili 25 delegatov, v Sesljanu itd.

Na vseh konferencah so obširno obravnavali najnovejši razvoj tržaškega vprašanja, zlasti v zvezi z najnovejšimi krvavimi provokacijami rimskih agentov, ki so med drugim imele izrazito protijugoslovanski značaj. Udeleženci konference izražajo svoje neomajno zaupanje v Jugoslavijo, njene narode in vodstvo, ki so pred vsem svetom vnovič odločno izjavili, da je Jugoslavija svobodna in neodvisna država in da ne dovoli, da bi ji diktirali najmanj takrat, kadar gre za del njenega narodnega ozemlja in njenega naroda.

Davišnji »Primorski dnevnik« posveča bližnji konferenci tržaške Osvobodilne fronte poseben uvodnik, v katerem poudarja, da bodo na tem sestanku še enkrat določili stališče in smernice glede borbe tržaških Slovencev v teh odločilnih trenutkih.

Pozivi na stavko v Teheranu

Teheran, 11. nov. (UP). V glavnem mestu Perzije so danes krožili letaki, s katerimi pozivajo delavce in uslužbenca, naj se udeležijo splošne stavke iz protesta proti sodni obravnavi zoper nekdanjega predsednika vlade Mosadika, ki je obdolžen izdajstva. Sodijo, da se za tem pozivom skrivajo Mosadikovi pristasi in prosovjetska stranka Tudeh. Teheranski radio je danes obdobjil vse osebe, ki razpečavajo te letake, izdajstva in poskusov, da bi povzročili nerede v državi.

Medtem se danes v teheranski jejnišnici Sultanaba nadaljuje sodna obravnavna proti Mosadiku.

PISMO IZ ZDA

Protestanti proti Speelmanu in McCarthyju

(Od posebnega dopisnika »Borbe«)

New York, novembra. Kakih 400 protestantskih in baptističnih duhovnikov, zbranih v Clevelandu na Narodni konferenci, je obsodilo »makartizem« kot politično demagogijo, ki si v imenu amerikanizma prizadeva izkoristiti strah, povzročiti dvome, pogaziti zakonitost in zatreti razlike v mnenjih. Stališče protestantskih Cerkev nasproti McCarthyjevim akcijam je izraženo tudi v besedah newportskega pastora Williama, ki je na konferenci rekel, da so preiskave McCarthyjevega senatskega odbora »zastraševanje pridigarjev«. Williams je namignil na nedavne napade na protestantske škofo in na protestantsko Cerkev, o kateri se širijo iz krogov odbora vesti, da je »leglo protiameriške dejavnosti«.

Ce pogledamo to protiprotiprotantovsko gonjo skozi prizmo tistega, kar je newyorški kardinal Speelman te dni rekel o makartizmu v nekem govoru v Bruslju, bomo videli izvor in cilje McCarthyjeve dejavnosti v čisto drugačni luči. »Bolestni kriki in protesti proti makartizmu,« je rekel Speelman, ki je govoril pred zbranim občinstvom v glavnem mestu Belgije, »nas ne bodo odvrnili od želje, da bi videli komuniste izpostavljene in odstranjene s položajev, s katerih uredničujejo svoje naklepe.«

»Če bo ameriški ugled v Evropi,« je nadaljeval vrgel kardinal svoj izključno »apolitični« govor, »trpel zaradi te naše razumljive želje, da našo svobodno družbo obvarujemo komunistične prevratnosti, bo to bolj sramota za evropske pojme časti in patriotizma, kakor za naše.«

Ali ni čudno — se vprašujejo tukajšnji opazovalci — da katoliški primas Amerike zagovarja taisti makartizem, ki ga protestantski duhovniki v Ameriki na-

padajo in nad katerim se zgraža vse evropsko javno mnenje?

Kaže, da ni čudno. Makartizem je namreč že večkrat poskusil frontalno napasti protestante, ki so v Ameriki nasproti katoličanom nesporno v ogromni večini. Morda, čeprav to ni verjetno, je v tem tudi odgovor na vprašanje: zakaj je predmet pogromskih preiskav makartizma prav ta močna protestantska Cerkev? Prozelitski odposlanci Vatikana vsakakor vidijo v njem ugodna tla in pripravo na pridobivanje no-

tičnosti Vatikana« in njegovi »nezainteresiranosti«, »nevmešavanju« v vprašanja državne ureditve v drugih deželah.

»Gibanje makartizma je pod lažno firmo boja za »lojalnost nasproti Ameriki« razširilo že presenetljive nazore o osebnih svobodnih državljanih in o družbenem življenju sploh. V Ameriki, o kateri tu radi govorijo kot o deželi demokracije ter vzornih individualnih svobodnih, je začela prodirati in se širiti nevarna ideja »krivde po sorodstvu«: otroci postajajo odgovorni in trpe zaradi grehov svojih staršev.

Vsekakor je stvar zakonodaje vsake dežele, da presodi stopnjo in kvalifikacijo odgovornosti, da odredi kazni in izvrši obsodbe. Zato so tudi primer »atomskih vohunov« Ethel in Julija Rosenberg, ki so ju po šestih mesecih odlašanja nedavno usmrtili na električnem stolu, lahko smatrali za izključno vprašanje s področja ameriškega sodstva. Toda te dni se je pojavila v tisku vest, da so oblasti napovedale, da bodo Rosenbergova otroka vrgle iz osnovne šole, kamor zdaj hodita. Dejstvo, da so dva dečka v starosti 8 in 10 let (od katerih so zahtevali, naj spreminita priimek), dejansko razglasi za kriva dejanja njunih staršev, že presega okvir čisto notranjega vprašanja.

Ali se bo ameriški družbi posrečilo premagati te težnje, ki vodijo od makartizma kot orožja preiskave in makartizem kot ideološko gibanje zatiranja svobode in zanikanja nazorov, lastnih sleherni humani človeški družbi? Na to vprašanje bo odgovorila prihodnost. Za zdaj ni dvoma, da sile, ki stoje za makartizmom, napovedujejo, da gre za proces, ki na svetu ni nov in ki prav zato vzbuja upravičeno bojazen v drugih deželah, zlasti v evropskih. Nekaj podobnega kakor z otrokoma »atomskih vohunov« se je pripetilo tudi Amerikancu jugoslovanskega porekla poročniku Raduloviću. Teža metereološkega strokovnjaka so vrgli iz ameriškega letalstva, ker je bil njegov oče svoj čas naročen na »Srpsko reč«. Splošno je znano, da so razni aktivni kominformovci in njihovi simpatizerji po logiki dogodkov in politike Sovjetske zveze postali isto, kakor so tuji obveščevalci v svojih deželah. To jim povsem naravno lahko priinese samo zaničevanje in obsodbo vseh, ki teže za napredkom na podlagi neodvisnosti, ter proti tujemu vmešavanju in vsiljevanju tuje nadvlade. Pa tudi tu je nevarno, kadar se boj proti sovjetskemu vohunstvu razširi na ljudi, katerih edina krivdava je, »da si niso izbrali boljših staršev.«

Poročnik Radulović je po mnenju znatnega dela ameriškega tiska daleč ne le od tega, da bi simpatiziral s kominformizmom, marveč celo od kakršnegakoli socialistično pobarvanega naziranja. To je preprost povprečen Američan, ki vidi v ameriških ustanovah najvišje dobrine družbe, v »ameriškem načinu življenja« pa nekaj, kar bi bilo treba razširiti na ves svet. Ni torej pravzaprav nobene potrebe, da bi ga človek štivil, razen na podlagi naziranja, katerega oznanjanje si prav v Ameriki prilaščajto: naziranja, da so svobodične posameznikov nekaj, kar je treba ubraniti v imenu humanosti in demokracije, zlasti, kadar gre za ogrožanje teh svobodnih na podlagi »prestopkov po sorodstvu.«

Nemoremo zanikati, da je makartizem v Ameriki že močno razširil strah, pačenje pojma »svobode« in kršitev človeških svobodnih pod firmo »boja proti komunizmu«. Značilnost te nove »križiarske vojne«, ki izkorišča boj proti sovjetskemu vohunstvu za cilje, segajoče daleč iz teh okvirov in zadevajoče osnovne državljanske pravice posameznikov, pa je, da stoji za njo tako javno in odkrito kardinal Speelman, vatikanski politični kolovalja v Ameriki.

Protestantski prvaki, najmanj tako lojalni nasproti svoji deželi in vsekakor odkritosrčni nasprotniki sovjetske ekspanzije, ker (Nadaljevanje s 4. strani)

KOREJA
Anketa o pritožbah ujetnikov
Pan Mun Jom, 11. nov. (AFP) — Neutralna komisija za repatriacijo vojnih ujetnikov je ustanovila podkomisijo, katere naloga je izvesti anketo o pritožbah vojnih ujetnikov severno in južno od demilitarizirane cone. Ujetniki iz taborišča na Severu so zlasti prikljubili, da izkoristijo njihova zasebna pisma v propagandne namene.

JAPONSKA
Kim Ir Sen v Pekingju
Tokio, 11. nov. (AFP) Opazovalci v Tokiju sodijo, da je namen obiska predsednika severnokorejske vlade Kim Ir Sena v Pekingju obravnavati vprašanje prispevka Mandžurije za obnovo Severne Koreje. Ti krogi pripominjajo, da je severnokorejska delegacija sestavljena iz istih ljudi, ki so nedavno obiskali Moskvo. Razen njih pa so v nji tudi najodgovornejši gospodarski funkcionarji.

INDONEZIJA
Indonezija hoče trgovati z vsemi državami
Hongkong, 11. nov. (AFP). Vodja indonezijske trgovinske delegacije Amoen, ki bo jutri odpotovala v Peking, je izjavil, da je njegova vlada pripravljena postaviti trgovinske odnose z vsemi državami, katerih vlade so pristale, ne glede na embargo OZN, na izvoz strateških proizvodov v Kitajsko in v dežele sovjetskega bloka.

BOLIVIJA
Neredi so terjali 23 žrtev
La Paz, 11. nov. (AFP) Uradno je bilo sporočeno, da so večeršnji neredi terjali 23 mrtvih in 47 ranjenih. Med mrtvimi je tudi en britanski državljani. Predsednik republike Estenszoro je z ostrimi besedami obsodil poskus strmooglavljenja vlade.

ZA SPOMIN...

— Oprostite, gospodje, toda mi smo zavezniki!
— Saj mi prav zaveznike točemo!

Z VSEH STRANI SVETA

TURCIJA

Posmrtno ostanke Kemala Atatürka so prenesli v mavzolej
(Od stalnega dopisnika »Borbe«)
Ankara, 11. nov. Včeraj je Ankara in vsa Turčija sprejela posmrtno ostanke Kemala Atatürka v njegovo novo bivališče, v mavzolej. Petnajst let je minilo, odkar je umrl ustanovitelj sodobne Turčije, in točno ob uri njegove smrti so postavili krsto s posmrtnimi ostanki v mavzolej. Te slovesnosti so se udeležili Kemalova sestra, predsednik turške republike Dževal Bajar, predsednik vlade Menderes in bivši predsednik republike Ismet Inönü. Jugoslovanski veleposlanik v Turčiji Miša Pavličević pa je bil med člani diplomatskega zbora.

ZDA

Koncert skladatelja Božidara Kunca v »Townhallu«
New York, 11. nov. v Townhallu v New Yorku so nedavno priredili koncert del jugoslovanskega skladatelja Božidara Kunca. V programu katerega izvedbo je newyorška kritika zelo laskavo ocenila, so sodelovali Božidar Kunca, Zdenka Krnošič, Zlatko Baloković in pianistka Aurora Mauro Cottona.

FRANCIJA

»Figaro« o bermudski konferenci
Pariz, 11. nov. (Reuter) Konservativni časnik »Figaro« piše, da so v parlamentu »govorili o odstranitvi sedanja vlada, da bi tako preprečili sodelovanje Laniela na konferenci velikih treh na Bermudih. Časnik sodi, da bi morala biti ta konferenca po izvolitvi novega predsednika francoske republike. Če hosta Laniel in Bidault prevzela na Bermudih obveznosti glede evropske obrambne skupnosti, hosta oslabilta svoje možnosti kot kandidata za predsednika republike zaključuje časnik.

Republikance zmagal na volitvah v Kaliforniji

Los Angeles, 11. nov. (UP-AFP). Republikanski kandidat Glenard Lipscomb je zmagal na volitvah v 24. kalifornijskem volilnem okrožju, kjer so imeli posebne volitve za člana ameriškega kongresa.

ITALIJA

Zahodne države zahtevajo odškodnino od Italije
Rim, 11. nov. (DPA) Diplomatski zastopniki ZDA, Velike Britanije in

Demonstracije v Rimu

lelje so v torek izročili italijanu nu znanemu ministrstvu uradno zahtevo glede odškodnine za gmot-

no škodo, ki je bila povzročena med tržaškimi demonstracijami pretekli teden v Rimu. Demonstranti so prevrnili in razdeljali avtomobile več državljanih teh treh držav. Na mnogih britanskih uradnih poslopih v Rimu so demonstranti pobili šipe.

Neofašisti podpihujejo Pello

Rim, 11. nov. (AFP). Vodstvo neofašističnega italijanskega socialnega gibanja je sprejelo sinoči proglas, v katerem napada poveljnika anglo-ameriške vojske uprave v Trstu generala Wintertona in solidarnost britanske vlade z ravnanjem le-tega v tržaških nemirih. Hkrati pozivajo neofašisti predsednika italijanske vlade Pello, naj »hrabro upostavi skladije med narodnimi interesi in mednarodnimi pogodbami«. Na koncu zahtevajo od Pello odločno akcijo v parlamentu.

KOREJA

Ugodno vzdušje na panunjomskem sestanku
Pan Mun Jom, 11. nov. (AFP) — Davi so se sestali diplomatski svetovalci obeh vojskujočih se strank, ki so skušali urediti vprašanje dnevnega reda politične konference o Koreji. Ameriški svetovalec Kenneth Jung je izjavil, da je sestanek minil v ugodnem vzdušju, kakor tudi prejšnji. Naslednji sestanek bo jutri.

FILIPINI

Opozicijski kandidat prepričljivo zmagal
Manila, 11. nov. (AFP) Prvi volilni rezultati za predsedniške volitve na Filipinih kažejo, da je prepričljivo zmagal opozicijski kandidat Ramon Magsaysaj. Dobil je nad 260.000 glasov, medtem ko je liberalni kandidat in dosedanji predsednik Quirino dobil 22.000 glasov. Prav tako je opozicija dobila večino v senatu.

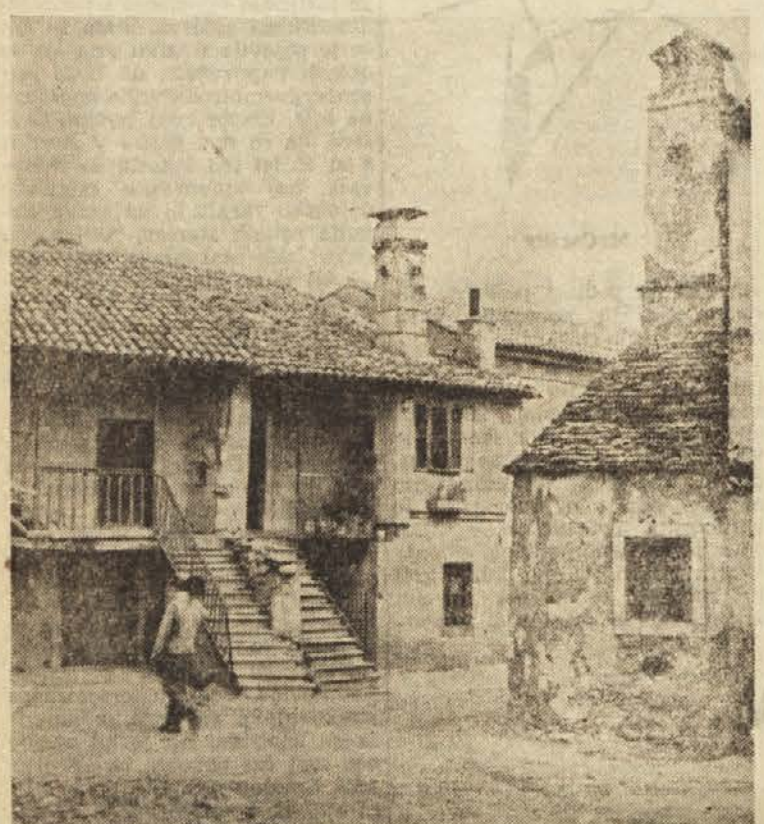
Trst bi bil samo prvi korak RIMSKE EKSPANZIJE

Ko trdimo, da Italija ne sme priti v Trst, ker je to samo prva etapa starega in novega italijanskega imperializma, ki mu je Balkan oltar, ne frazarimo. To trditve smo podprli že z mnogimi dokazi. Pri rokah pa imamo še en nov dokaz, ki je zanj poskrbela sama italijanska vlada. Kratko rečeno: minister za trgovinsko mornarico Tambroni je v imenu italijanske vlade izjavil, da je Trst prva etapa, druga ni samo cona B, marveč tudi Reka in Dalmacija. Z neko svoje brzojavke je to posredno potrdil tudi predsednik italijanske republike Einaudi.

Dne 11. oktobra je bila Ancona v znamenju ekstremnega iredentizma. V cerkvi San Francesco alle Scale so odkrili in blagoslovili nov oltar, posvečen »padlim za italijanstvo Reke«. Oltar je zgradila iredentistična organizacija v Bologni »Legna fiumana«. Dolgo so se pripravljali in zbirali prostovoljne prispevke po Italiji z geslom: »Reški oltar v Anconi naj bo

Giorgio Tupini. Vlada je torej zelo obilno zastopana v odboru, kot poveljitelju za protijugoslovanske prireditve, ki naj pokaže pravico in tožnje Italije, da si prilasti dele jugoslovanske države. V odboru je tudi prefekt pokrajine Ancona, torej še en predstavnik vlade, ter več senatorjev, članov parlamenta ter drugih visokih političnih in državnih funkcionarjev. V njem je tudi kapitan bojnega broda Renato d'Elia, komandant mesta Ancona. Tudi vojaški organi so se torej solidarizirali s takšno prireditvijo in njenim delom.

Manifestacija je imela dvojen program: v cerkvi in v Teatro Goldoni. Po cerkvi in v gledališču so se razlegli govori, pa vsaj delno mrznejši proti Jugoslaviji in groženje in obljube »italijanski Reki in Dalmaciji, da je čas osvoboditve« zagotovljen in blizu. Na obeh mestih so izobesili mnogo zastav Istre, Reke in Dalmacije, znanih simbolov bojnega iredentizma. Na oltar so postavili žaro s

Prosek — orlovsko gnezdo na bregu, kadar ga gledaš z morja; uporna slovenska vas, ki se nenehno bori proti tujemu italijanskemu gospodarstvu v boju za skopi kruh in za svoj jezik

simbol »italijanstva vsoga Jadrana«, tu naj bi se dvigale molitve in jekleni duhovi za skorajšnjo »osvoboditve« Istre, Reke in Dalmacije. Celo leto so pisali članke in pozive v tam smislu in duhu. Naposled so se 11. oktobra v Anconi zbrali mnogi predstavniki iredentističnih organizacij — nekkih 3000 jih je bilo.

Italijanska vlada bi bila kompromitirana in odgovorna z mednarodnega gledišča tudi tedaj, če bi takšno protijugoslovansko, imperialistično, osvajalno in revanžno prireditev zgolj trpela. Italijanska vlada pa je ni samo trpela.

»Difesa adriatica«, glasilo iredentistične organizacije »Associazione Nazionale per la Venezia Giulia o Dalmazia« z dne 10. oktobra priobčuje seznam članov »časnega odbora« za prireditve v Anconi. Na prvem mestu je nadškof Ancone Bigamini, na drugem minister za trgovinsko mornarico »njegova ekscelencija onorevole Fernando Tambroni«, na tretjem podtajnik v ministertvu za delo Umberto delle Fave, na četrtem pa podtajnik v predsedstvu ministrskega sveta

prstjo, prineseno baje z Reke, drugo pa z morsko vodo iz Kvarnera. Vzidali so tudi pergament, na katerem so napisane iredentistične misli in obljube, da bodo Istra, Reka in Dalmacija z božjo pomočjo »osvobojene«.

Da bi bila italijanska vlada še bolj obeležena kot hujskač na takšne akcije, je na pergamentu kot prvi podpisal minister Tambroni, poleg nadškofa Bigaminija, bivšega »reškega škofa Kamoča in Osoinca« »zadnjega poslanca italijanske Reke«.

V cerkvi je imel nadškof Bigamini po evanđelju pridigo, v kateri je rekel: »... Vsi gojimo veliko nado, da se bo čudež božje previdnosti kmalu zgodil, saj se že smeja in akcij, je na pergamentu kot prvi podpisal minister Tambroni, poleg nadškofa Bigaminija, bivšega »reškega škofa Kamoča in Osoinca« »zadnjega poslanca italijanske Reke«.

V cerkvi je imel nadškof Bigamini po evanđelju pridigo, v kateri je rekel: »... Vsi gojimo veliko nado, da se bo čudež božje previdnosti kmalu zgodil, saj se že smeja in akcij, je na pergamentu kot prvi podpisal minister Tambroni, poleg nadškofa Bigaminija, bivšega »reškega škofa Kamoča in Osoinca« »zadnjega poslanca italijanske Reke«.

Nadškof Ancone je lahko govoril tako tembolj, ker se je tudi papež Pij XII. javil z namigljivo brzojavko, ki jo je podpisal vatikanski tajnik monsignor Montini? »Ob sveti ceremoniji 11. oktobra v cerkvi sv. Frančiška v Anconi pošilja njegova svetlost od vsega srca udeležencem požnostno počastitev (papež misli na padle »za italijanstvo Reke« naš prip. I. M.), kakor tudi željo po bratstem miru in tolažilnem blagoslovu. Montini, podtajnik.«

»Difesa adriatica« z dne 19. oktobra piše, da so to papežovo brzojavko sprejeli kakor treba in da je vplivala na sbrane iredentiste tolažilno, češ da tudi papež dela za »osvoboditve« Reke.

Zdaj pa se poglejmo, kako je predsednik italijanske republike udeležen pri tej protijugoslovanski prireditvi. Tudi on je poslal brzojavko, ki se glasi:

»Na dan, ko Ancona v cerkvi svetlega Frančiška blagoslovila oltar zgrajen iz krasnega kamna v spomin padlim iz Juljske Benečije, Istre in Dalmacije, pošiljam tam zbranim ju lijskim beguncem najprisrčnejše pozdrave ter zagotavljam vsem udeležencem, da je dežela prisrčno na strani te pomembne ceremonije. Luigi Einaudi.«

Predsednik republike se zaveda, da je ta prireditev »pomembna«, ve pa tudi, zakaj. Predsednik republike natančno ve, kakšen je njen cilj glede na Jugoslavijo in njene meje, in vendar je poslal takšno brzojavko.

Brzojavko je poslal tudi minister za prosveto Segni, ki izrecno pravi, da je Reka italijanska.

V Teatro Goldoni je prvi govoril v imenu iredentistične organizacije »Legna fiumana« Carlo Desovkovič. Govoril je o krivični mirovni pogodbi, ki jo je treba razveljaviti, da bi Italija dobila svoje »naravne« meje, to se pravi Istro, Reko in Dalmacijo. Rekel pa je tudi tole:

»Izražam najgloblje hvaležnost vladi, ki je hotela z navzočnostjo njegove ekscelence Tambronija, ministra za trgovinsko mornarico, pokazati, da nam stoji ob strani na današnji dan, posvečen tistim, ki so žrtvovali svoje življenje za svetlo stvar italijanske Reke, kar nam je v veliko tolažbo.«

Jasno je, da je iredentistom ne samo v tolažbo, marveč tudi v vzpodbudo, kadar vlada tako uradno nastopa. Kako pa Pellova vlada misli, je povedal minister Tambroni.

»Tej svečani in sugestivni proslavi«, je rekel Tambroni, »ki ji imam čast prisostvovati, prinašam pozdrav vladi in pozdrav ministrskega predsednika Giuseppe Pelle.«

Na to so v gledališču nastale velike manifestacije vladi, to se pravi takšni vladi, ki misli na »osvoboditve« Reke.

Tambroni pa je nadaljeval, češ da je bil 28. septembra v Trstu na neki manifestaciji in da je takrat napovedal današnjo proslavo v Anconi, rekoč, »da bo danes v Anconi postavljena nova antena, podprta z Juljskimi, reškimi in dalmatinskimi duhovi, in da bo ta antena oddajala Trstu in vsem po domovini raztresenim beguncem pozdrav in solidarnost naroda; in tako je nadaljeval (a to je vredno dobesedno zabeležiti):

»Stojimo pred priključitvijo Trsta Italiji, italijanskemu narodu, italijanskemu bratstvu, solidarnosti vseh nas. To je ganljiv trenutek, trenutek ponosa in žalosti. Zalosti zaradi vseh beguncem, ki so se zbrali danes tu, na romanju vdanosti in spomina na padle. To pa je hkrati velik trenutek upanja za vse. Dovolite, da izgovorim to besedo upanje, besedo vere, rad bi rekel tudi besedo gotovosti (di certezza), v zmago duha nad prepotenco in nad snovjo. Dovolite, da postavim proti določenemu jeziku vašo resnost, vašo vero, predvsem pa tisto ponosno superiornost nas, Italijanov, učiteljev civilizacije na svetu. Nikoli nismo spustili svoje zastave civilizacije in katedre. Vi ste zapustili svoja ognjišča, svojo zemljo, svoje ranjke. V imenu vlade vam pravim, da je ta vaša ljubezen, to vaše hrepenenje skupno vsej domovini. Trobojnica se je zdaj približala nasprotni obali. Iz zvonika sv. Justa (v Trstu; I. M.) gleda robove pustega ozemlja. Želim, da bi bila ta trobojnica mirno zagotovo te plemenite in proletarske Italije.«

Minister Tambroni, sedanjí član vlade Giuseppe Pelle, je povedal mnogo — in preveč. Vsem nam je jasno rekel: Trst je samo prva etapa, italijanska zastava naj zavihra na svetem Justu, da bi bila blizu Reke in Dalmacije in da bi jo laže prenesli tja. Tako žele iredentisti, tako pa želi tudi Italijanska vlada, je rekel v nekoliko drugačnih besedah minister. Priključitev Trsta odpira to »nadzor, ki je tudi »nada« vlade. V imenu vlade želi Tambroni izraziti to »nadzor ali bolje rečeno, ta naklep Pellove vlade. Minister je o tem »prepričan«. Minister želi, da bi vsi iredentisti trdno verovali, da se Italija zdaj ne misli zadovoljiti ne s cono A ne s cono B, marveč da ne bo odnehala, dokler Istra, Reka in Dalmacija ne pridejo v njene meje.

Da bi poudarili smisel in cilj te demonstracije pred ministrom in z njim v središču, je takoj za njim nastopil vojni invalid, član izvršilnega odbora »Nacionalnega društva za Juljsko krajino in Dalmacijo« dr. Renato Bullan, ki je govoril o »balkanskem barbarstvu« in svoj govor zaključil:

»Naj vsemogočni bog nagradi žrtve vseh tistih dežel, ki so nam jih izrgali, in naj štiti Italijo in Italijane! Zelja nas vseh je, da se kmalu srečamo na oni strani Jadrana, da bi pravica zgodovine prevladala nad krivico ljudi.«

In še marsikatero velike besede so bile tu izrečene in prepevali so razne provokatorske pesmi. Vsemu temu pa je z užitkom in navdušeno solidarnostjo prisostvoval član vlade. Vsemu temu je dal svoj pečat predsednik republike Einaudi: s tendenciozno brzojavko, pa tudi sam »sveti oče« papež Pij XII. s svojim brzojavnim blagoslovom.

Ali more biti jasneje, ali je potreben še tehtnejši dokaz, da sedanja italijanska vlada popolnoma, stoodstotno obnavlja Mussolinijev terotistični program, ne da bi karkoli ortaliz ali njezn? Ne, zares ni potreben! Ko piše Odone Talpo v »Difesa adriatica« o protijugoslovanski demonstraciji v Anconi, govori o »nada«, ki jih je ta demonstracija obudila v mislih in srečih vseh iredentistov v Italiji: vzdolj pristanišč Juljskih Alp, Velobita in Dinare odmeva klio afirmacije: domovina Veneta je ves Jadrani!

Ne zadostuje samo registrirati te pojave revanše, ne zadostuje samo, da vse to vemo. Italijo je treba razkrinkati pred vsem mirovljubnim svetom. Prav te momente je treba povedati tistim zahodnim državljanom, ki bi radi te dni Italijo nasilno privedli v Trst. Naj vedo, zakaj se mi temu odločno upramo. Član italijanske vlade minister Tambroni je jasno rekel: Iz Trsta naj pride italijanska trobojnica čimprej na Reko in dalmatinsko obalo. — To se nikoli več ne sme zgoditi! Ta trobojnica ne sme nikoli priti v Trst!

Ivo Miholič.

IZ NAŠIH KRAJEV

Uspela živinorejsko-gospodarska razstava v Oplotnici

V Oplotnici je bila v nedeljo prva živinorejsko-gospodarska razstava, ki jo je pripravila tamkajšnja kmetijska zadruga. Zadrugniki so prignali več ko 250 glav živine. Za prigon in za nagrade so dobili približno 130.000 dinarjev. Kmetje so nato z inženirji OZZ razpravljali o nadaljnjih ukrepih za izboljšanje živinoreje.

Razen živine so razstavljali tudi razne kmetijske stroje, izdelke obrtnih delavnic, sadja in kmetijskih pridelkov, mesa in mesnih izdelkov in tudi različne knjige.

Gostje, med njimi tudi predsednik OLO Maribor okolica in kandidat za republiško skupščino, tov. Tihomir Skof, so se o razstavi pohvalno izrazili. Tovarš Skof je ob tej priložnosti čestital zbranim zadrugnikom k njihovem prazniku, spregovoril

nekaj besed o bodočem razvoju kmetijstva in zbrane nato pozval, naj se ob volitvah izkažejo tako, kot so se že večkrat doslej.

F. B.

Most čez Nevljico bo skoraj dovršen

V Kamniku je bilo letos opaziti precej razvibano komunalno dejavnost. Med drugimj važnejšimi objekti je tudi nov betonski most čez Nevljico pod Starim gradom. Most bo zelo močan in bo stal okrog 10 milijonov din.

V krškem okraju je treba varčevati z gozdovi

Kakor v ostalih okrajih Slovenije je tudi v krškem okraju nujno varčevati gozdove. Če bomo sečnjo zmanjšali, bomo prihranili ogromne količine lesa, s čimer bodo dvignili zalogo na normalno stanje. To pa ni tako lahka naloga. Če bi na primer v privatnem sektorju vsako leto prihranili 37.000 kubičnih metrov lesa, bi dosegli normalno zalogo šele leta 2025 in če bi v državnem sektorju vsako leto prihranili 8700 kubičnih metrov lesa, bi imeli normalno zalogo šele l. 2018.

Državni sektor je glede tega že napredoval. Medtem ko so do sedaj posekali letno povprečno 50.000 kubičnih metrov lesa, so letos zmanjšali sečnjo na 32.000 kubičnih metrov.

Kot pravijo strokovnjaki, bi stalno zniževali proizvodno zmogljivost gozdov, če bi še dalje sekali, več kot pa je prirastka. To bi pa pomenilo med drugim tudi obubožanje kmečkega prebivalstva, ki poseduje gozdove. Zato je novi gozdni zakon koristen tudi v tem.

Prosvetni delavci krškega okraja so imeli sestanek v Bračicah. Govorili so o delu in o raznih težavah. Ugotovljeno je bilo, da zaradi slabega šolskega uspeha za osnovnih šolah v minulem šolskem letu 23 % učencev sploh ni končalo razreda. So to predvsem delavski in kmečki otroci, ki so neoprevidno izostajali od pouka. Kmečki starši namreč kaj radi zadržijo otroke doma za delo. Nadalje so govorili tudi o mladinskem tisku in o dopisništvu. Društvo profesorjev in predmetnih učiteljev ter Društvo učiteljev sta se združili v eno. Izvolili so nov upravni odbor.

Zgodovinski zbornik Slovencev ob Jadranu bo izšel

Koper, 7. novembra.

V kratkem bo izšel zgodovinski zbornik, ki so ga napisali in uredili člani Zgodovinskega društva koprškega in bujskega okraja. V zborniku je 6 daljših razprav, in sicer: Rižanski placitum (leta 804), Upor Koprčanov proti Benetkam (leta 1348), Istrski Slovani, Slovenci v koprskih statutih, Družbene korenine italijanskega iredentizma v Istri, in razprava o problemih arhivov v Istri in na Primorskem. Od razprav je zlasti zanimiva »Istrski Slovani«, ki je ponatis zgodovinarja Facchinettija iz leta 1847. Le-ta objektivno prikazuje življenje Slovanov v Istri. Vsi vemo, da so se italijanski iredentisti na vso moč trudili, da bi pred javnostjo prikrili to zanimivo razpravo.

V drugem delu Zbornika je kronološko razvrščenih približno 80 še neobjavljenih zgodovinskih listin iz obdobja od leta 1348 do 1945. Listine se nanašajo na zgodovino našega gospodarstva in slovenske kulture na Jadranu. V listinah je mnogo gradiva za proučevanje zgodovine Trsta in tržaških Slovencev ter zgodovine narodnoosvobodilne borbe istrskih Slovencev.

Zadnji del Zbornika vsebuje številne recenzije knjig, ki obravnavajo Trst in Istro in ki odkrivajo načrte italijanskih iredentistov v zadnjih dveh letih. Zgodovinski zbornik na približno 300 straneh prikaže mnogo novega iz zgodovine Slovencev ob Jadranu in bo vsem kulturnim

OB KONCU »ŠKOFJELOŠKEGA TEDNA« BODO ODPRELI NOVO CESTO

Škofjeločani imajo od 8. do 15. novembra tradicionalen škofjeloški teden. V nedeljo je bila uspeša akademija v kulturnem domu na Godešiču; priredila sta jo KUD

Janko Krmelj in Brata Križnar iz Rateč in Godešiča. V ponedeljek so imeli na Glavnem trgu nočne gasilske vaje, ob katerih so nastopile vse gasilske čete iz občine. V ardo zvečer so pa imeli v predilniški dvorani na Trati glasbeno akademijo; sodelovala sta pevsko zboru KUD Tone Šiferer in gimnacija. Razen teh dveh še orkester glasbene šole, mladinski tamburaški orkester iz Rateč in TVD Partizan. Danes bo imela koncert godba JLA. Glavne prireditve pa bodo v nedeljo, ko bo otvoritev nove tlakovane ceste od kolodvoza na Trati do središča mesta. Otvoril jo bo tovarš Boris Zihert, član Izvršnega sveta LRS in kandidat za zvezni zbor. Temu bodo sledile športne in kulturne prireditve.

U Apaški kotlini bi radi ime i kmetijsko šolo

Ze pred dvema letoma so razpravljali o ustanovitvi srednje kmetijske šole na sedežu poljedelsko-zivinorejskega gospodarstva v Crncih. Ker pa so gornjadragski okraj ukinili, tudi načrta niso uresnili. Vendar bi pa bilo v Apaški kotlini nujno vzgojiti kader kmetijskih strokovnjakov in kvalificiranih ter polkvalificiranih delavcev za kmetijstvo. Obstojeca kmetijska šola ne bode mogla dati dovolj ljudi za vse kraje, zato bi bilo dobro prav v Apaški kotlini, in sicer v Crncih ustanoviti srednjo kmetijsko šolo. Poljedelsko-zivinorejsko gospodarstvo v Crncih obsega tudi vinogradništvo in sadjarsko panogo. Posvetilo ima tako vse pogoje, da bi na njem lahko šola uspešno delovala. Zato bi morali oblastveni organi poskrbeti, da bi jo ustanovili. Zelja mnogih ljudi je, da bi okrajni in republiški forumi tu vprašanje resno proučili.

Slaba reklama

Kupil sem dva zavojčka lepilnega prozornega papirja, izdelek »I. Lovinčić, Zagreb«. Na skatlici piše, da ga je 4 m, v resnici pa ga je bilo v obeh samo tri in pol metra. To je vsekakor slaba reklama za proizvajalca in za trgovino, ki papir prodaja. Razen tega pa potrošniki želimo, da dobimo toliko blaga, kolikor ga plačamo.

J. D.

Ali je to higienično?

Pred gostilno Državnega posestva v Stari cerkvi pri Kočevju je zbirni center za mleko, ki ga pripeljejo iz hlevov Državnega posestva v Sloveniji vsak večer okrog 7. ure. Tukaj šaka, dokler ga ne odpremoji narošnikom iz Stare cerkve in Kočevja. Mleko zbirajo na prostoru, ki je higienično nezavarovan. Dogodilo se je že, da so

Kaj če bi v Prekmurju bolje gojili sladkorno peso?

Ze pred leti so začeli v Prekmurju poročati gojenje sladkorne pese, ki v krajih ob Muri odlično uspeva. Mnogi kmetje so je precej pridelali. Nekateri je pa niso hoteli prodati našim sladkor-nim tovarnam, ker so jo plačevali pre-poceni. Raje krmijo z njo prašiče in jo dajejo goveji živini. Kmet ob Muri pa tudi preslabo skrbi za sladkorno peso. Ne okopava je redno, samo čaka, da zraste perje, da ga lahko potrga za ži-vino. Ker pesa tako dobro uspeva v teh krajih, bi bilo priporočljivo zgraditi v Prekmurju sladkorno tovarno. V njej bi tudi lahko zaposlili Prekmurce, ki morajo še danes po svetu za kruhom.

Ne odlašajte z nakupom srečk Jugoslovanske loterije, da ne ostanete brez njih!

Kaj je s kulturnim domom v Soboti?

Ze nekaj let ga gradijo. Toda doslej ni bilo še skoraj nič storjenega. Lani so trdili, da ga bodo začeli zidati letos. Pripravljeni odbor je, mislim, že zbral prispevke. In kot smo brali taktak po časnikih, so nekatere organizacije že nekaj prispevale. Letos pa je vse spet zastopalo. Za dom se ohiče več ne zveni. Prekmurce pa zanima, če pripravljani odbor še obstaja, in če bomo v Soboti sploh dobili kulturni dom. Soboti je potreben, zato mislim, da bi prekmurci podjetej pri delu pomagali. Prehvalci, predvsem mladina, bi pa lahko veliko pomagali s prostovoljnimi delom.

S. J.

Pismo iz ZDA

(Nadaljevanje s 3. strani)

sami ne oznanjajo potrebe, da bi šle ZDA na pot osvajanja, so po čudnih potih usode prišli pod udarec te nove ideologije moralnega terorja, ki kaže vse znake zmoglosti, da se spremeni tudi v oznanjanje zafidnega terorja. Za zdaj se zadovoljuje z blatenjem in diskreditiranjem svojih političnih — in verskih — nasprotnikov, s postopnim uveljavljanjem pojmov o odgovornosti otrok za grehe staršev ter s tem, da vnaša negotovost in zmedo med vse tiste poštene in lojalne državljane svoje dežele, ki mislijo, da pot Amerike ne bi smela nasprotovati demokraciji, človeškim svobostim in spoštovanju pravic drugih narodov.

Nevarnost vsekakor je, čeprav bi bilo enako napačno, če bi jo pretiravali ali podcenjevali. Razveseljivo pa je, da so se proti uveljavljanju teorije o »krivdi po sorodstvu« in drugim ekstremističnim makartijevskim težnjam pojavili članki ne le v liberalnem »New York Postu«, marveč celo v Hearstovem in Scripps Howardovem tisku. To pa vendarle dokazuje, da ameriška javnost ni pripravljena sprejeti metode, ki ji jih vsiljujejo voditelji novega totalitarizma.

Jaša Levi

TO IN ONO IZ NOVEGA MESTA

V Smihelu pri Novem mestu imajo mladinski dvorano, ki je bila do lani zanemarjena. Letos so jo uredili. Vendar ne služi samo mladini, v njej se odvija celotno kulturno prosvetno delo. KUD Janez Trdina iz Smihela priredi v njej kdaj pa kdaj igre. Ob takih prireditvah zlasti pogrešamo, da ni v dvorani stolov. V njej je samo nekaj starih klopi, stole pa je treba prenašati iz jedilnice dijaškega doma. Mislim, da bi si KUD »Janez Trdina« lahko prisrkel dovolj »edelev«.

O. K.

Zalostno je tudi to, da domačini slabo obiskujejo predstave domačega društva. Ljudi za potujoči kmo, ki nas je dvakrat obiskal, je bilo zanimanje je majhno. Slaba je tudi udeležba na raznih predavanjih. Tako je moral predavatelj iz kmetijske šole na Grmu opustiti predavanje iz kmetijstva zaradi slabega obiska.

J. D.

Brv bi potrebovali

V Novem mestu sta čez Krko dva mostova. Po železniškem je pešcem prepovedano hoditi. Ljudje pa kljub temu hodijo čezenj, saj prihranijo skoraj uro hoda. Prehivalci Kandije, Bršljina, Trčevasi in drugih vasi žele, da bi občina izpolnila obljubo in bi čimprej zgradila ob železniškem mostu brv.

J. D.

Pekarna v Smihelu peče slab kruh

Lani so v Smihelu pri Novem mestu odprli pekarno, ki peče kruh za okoliške vasi, glavni odjemalci pa je dijaški dom v Smihelu. S kruhom pa gojijo dijaškega doma niso zadovoljni. Navadno je ozgan in v njem čisto naravno tpe, treščice itd. Pa tudi pečen po načrni ni dovolj. Gojenci dijaškega doma želijo, da v pekarni odpravljajo take nevednosti in naj pečejo dober kruh.

Gojenci dijaškega doma o Smihelu.

TRI VELIKE BITKE

Zenica, Ilijaš, Vareš, Jablanica in Jajce II., pet velikih gradbišč, na katerih se bije bitka za industrializacijo Bosne in Hercegovine. Na vsakem izmed njih so štabi inženirjev in tehnikov, kakih 50.000 delavcev uresničuje enotno zamisel. Vprašanje je samo, kdo bo prvi dosegel cilj. Za skupnost je najbolje, da nihče ne zaostane. Bitka, ki se bije, je vredna bitke na frontah, je pa težavnejša, bolj zamotana in dolgotrajnejša.

Ali bo Vareš lahko kril potrebe Zenice, ko bodo obratovali vsi trije plavži? Vareš lahko zdaj daje 500.000 ton železne rude. Zenica je toliko ne potrebuje. Prihodnje leto pa bosta začela obratovati dva plavža. Vareš bo povečal proizvodnjo na 800.000 ton. Ko bo začel obratovati še tretji plavž, bo Zenica potrebovala 1.750.000 ton vareske rude, razen tiste, ki jo daje Ljubija.

V Varešu pripravljajo velike naloge. Prispelo je že 32 modernih lokomotiv, 50 posebnih vagonov, 18 buldožerjev in bagrov. Dograjena je normalnotirna železnica do Podfugova, nedavno pa so začeli prvi vlaki s posebnimi vagoni voziti med rudnikom in železarno. Kmalu bo dograjena prekladalni bunker, iz katerega bodo v desetih minutah napolnili z rudo dva vlaka. Vareš se hitro širi v evropski rudnik po zmogljivosti in po mehanizaciji. Ali ljubi 10.000 graditeljev Vareša skupaj z Zenico pravočasno doseglo svoj cilj, bo pokazal čas.

Neki novinar je nedavno prosil, da bi mu dovolili, da bi si v hipu, v pol ure ogledal poslopja in naprave Zenice. Ljudje so se nasmehnil in mu dovolili. Poslopja, napra-

ve in gradbišče pa si je ogledoval tri ure in nazadnje je utrujen sedel na kamen.

»Saj nismo še vsega videli,« ga je opozoril tehnik, ki mu je napravila razkazoval.

Bluming, lahka in srednja proga, koksarna, kemična tovarna, elektrarna, trije plavži, električna peč, transformatorska postaja, termoelektrarna, na desetine

novih trinadstropnih stanovanjskih hiš, nove ulice, drevoredi, stanovanjske kolonije — to je slika sodobne Zenice. Kakih 11 milijard bomo investirali v to središče naše črne metalurgije samo letos. Toda Zenica nam bo kmalu bogato povrnila trud, ki so ga naši narodi vložili v njo.

Proizvodnja: kolikor vsi plavži stare Jugoslavije: 710.000 ton surovega SM jekla (proti 180.252 leta 1952), 40.000 ton elektro-jekla (proti 2208 leta 1952), 520.000 ton valjanih izdelkov (proti 194.542 leta 1952) in 20.000 ton kovanih izdelkov. Ko bo dograjena koksarna v Zenici, bo dajala nadaljnjih 450.000 ton kokska, tako da bo znašala celotna proizvodnja kokska 675.000 ton. Suhoparne in dolgočasne številke, ki pa mnogo govore in s ponosom navdajajo

slehernega državljana naše države.

Ko se pripelješ po novi železnici iz Vareša v Zenico, zagledaš na levi strani velikansko gradbišče: livanica Ilijaš, ki bo začela obratovati že prihodnje leto. V knjigi tovariša, ki vodi črno metalurgijo, so zapisane številke: 81.000 ton surovega železa, 15.000 ton litih cevi, 18.000 ton kokila, 3000 ton grobo obdelanih valjev, 8100 ton strojne pločevine. Tudi Zenica čaka, da bo začel Ilijaš proizvajati kokil in drugo, kar potrebuje veliki kombinat.

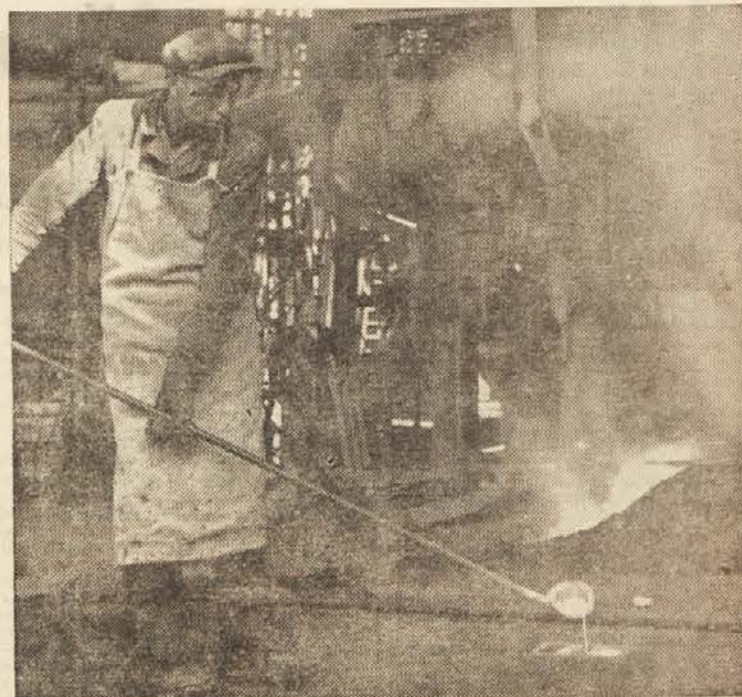
Zakaj v Bosni in Hercegovini ni dovolj električne ga toka? Saj je vendar začelo obratovati več manjših elektrarn, ki so do letos krile potrebe. Toda...

V Zenici so dogradili veliko električno peč, ki porabi ogromne količine energije. Tovarna dušika v Gorazdu potrebuje 9000 kW električne energije. Tovarna lesenitnih plošč v Foči ne more povečati proizvodnje, ne da bi se povečala poraba električne energije. Kje pa so se Vareš, Blažuj, vojna industrija, Lukavac in mnoga druga industrijska podjetja, ki bodo začela letos obratovati?

V Jablanico in Jajce II. so uprte oči mnogih kolektivov. V boju za industrializacijo graditev elektrarn začasno zaostaja. Boj pa bije ne le kakih 10.000 graditeljev na teh elektrarnah, marveč tudi delavci v tovarnah »Rade Končar«, »Litostroj«, »Novkabel« in mnogi drugi. Pozneje bo že laže. Jablanica, Jajce I in II, Una, Kakanj, Blažuj, Maglaj, Foča, Lukavac in druge elektrarne bodo dajale 1,5 milijarde kWh električne energije ali 12,5 krat več, kakor je znašala proizvodnja leta 1939 v stari Jugoslaviji.

V treh zgodovinskih krajih, Bihaću, Jajcu in Neretvi, grade zdaj tri hidrocentrale. Od njih pa so napeljavali na vse strani daljnovidno. Če greš po dolini Neretve, vidiš vitke betonske stebre, zgrajene na najvišjih grebenih soteske, kakih 3000 km daljnovidov so zgradili v Bosni in Hercegovini z več tisoč stebri. To je spomenik neznanim junakom naše elektrifikacije, ljudem, ki nimajo stalnega bivališča, ki se selijo, kakor pač napreduje graditev daljnovidov. Med stebri pa vidiš ob sončnih dnevih blestečo bakreno žico, zlato žico, po kateri se bo pretakal električni tok v mesta, tovarne in vasi Bosne in Hercegovine, v Hrvatsko, Dalmacijo, Srbijo in druge kraje. Bosna in Hercegovina bo kmalu začela vračati pomoč, ki so ji jo dajale v industrializaciji druge republike.

Ljubiša Ristović

Železarna v Sisku, orjak črne metalurgije, bo popolnoma dograjena prihodnje leto. Ta železarna sodi med največje in najmoderneje v Evropi. Ko bo začela prihodnje leto v celoti obratovati, bo dajala na leto: 40.000 ton surovega železa, 90.000 ton Siemens-Martinovega jekla, 60.000 ton brezvlivnih cevi, 6800 ton litih izdelkov in približno milijon kubikov kisika. Na železarno v Sisku bo odpadlo 80,4% naše celotne proizvodnje surovega železa.

PAZINSKA JAMA

Istrska zanimivost je navdahnila Julesa Vernea, da je napisal roman

Pazin, 4. novembra.

Glavna ulica v Pazinu drži od železniške postaje do starodavnega gradu, okrog katerega stojijo hiše prav na robu globokega prepada, podobnega velikanskemu v apnenčasto skalo izdolenemu levu. To je daleč naokrog znana Pazinska jama. Navpične stene od hiš proti dnu jame so globoke nad sto metrov, jama pa je štirikrat širša, čeprav ni videti tako široka. Na dnu šumi potok, ki priteče v prepad od severne strani in se vije skoz ozko sotesko. Voda skoz veliko luknjo ponika v zemljo. Poleti je korito plitvo, pozimi pa voda v njem naraste. Tedaj se potok spremeni v deročo reko s stoterinimi majhnimi slapovi, katerih šum odmeva po vsem mestecu. Voda v jami tako naraste, da se spremeni v jezerce, kar traja več dni.

Poleti, ko voda upade, lahko pride človek 200 metrov daleč v jamo. Tam naleti na 36 m dolgo in kakih 12 m globoko jezero. Onkraj velike prečne stene ni več poti. Spodnji tok ponikovalnice nikomur ni znan. Sem je prihajal svoj čas znani francoski pisec fantastičnih romanov Jules Verne. Po obisku Pazinske jame je napisal roman »Matija Sandore«, katerega glavni junak je prehodil podzemeljsko pot pazinske ponikovalnice in prišel iz zemlje pri Limskem zalivu na zahodni obali Istre.

Pozneje so ugotovili, da teče voda te ponikovalnice v morje. Pred vojno so spustili v jamo markirane jegulje. Kakor nekoč Jules Verne, tako so tudi zdaj strokovnjaki računali, da se bodo prikazale pri Limskem zalivu ali Rovinju. Jegulje pa so priplovale izpod zemlje pri izlivu Raše in Mirne. To je bil dokaz, da se ponikovalnica pod zemljo razdeli v dva kraka. Prvi teče proti vzhodu, drugi pa proti zahodni obali Istre. Napravili so še en poskus. V pazinski potok so vrgli 10 kg hipermangana. Še isti dan so opazili na istih mestih v morju velike lise.

S krasno okolico sta grad in ta jama glavni turistični privlačnosti Pazina, o katerem inženirji trdijo, da bi jama lahko spreminila v umetno jezero. Če bi napravili na dnu posebno odprtino, bi se lahko spuščili tja in zadrževali vodo oziroma jezero zmanjšali in povečali. To bi bila posebna zanimivost Pazina, ki bi privabila mnogo turistov. J.I.

Mesto filigransko tkanih motivov

Vranje, konec oktobra. Vranje se ne ujema z Nanovičevim filmom, ki se mu, mimogrede rečeno, Vranjci smejejo. Vranje je lepo, prijetno mesto, ki se hitro razvija od svoje minulosti, polne filigransko stanih motivov, skrivajočih v sebi zaostalost. V Vranju so tu pa tam ostale slike minulosti, štrleče iz modernega dela mesta samo še kot spomeniki časov, ki jih je v svojih delih tako nazorno opisal največji Vranjec Borislav Stanovčić.

Vlak je prispel z zamudo in skozi gosto temo hitro prisopil na slabo razsvetljeno železniško postajo, pred katero sta čakala dva avtobusa in za staro taksi. Za 30 din te odpeljejo v mesto, oddaljeno od železniške postaje tri kilometre. Če vprašaš kakega Vranjca, kaj bi lahko lepega videl v Vranju, ti jame brez pomisleka in s pritaženim ponosom pripovedovati: »Kako, kaj? Mnogo! Lahko boste videli hišo Bore Stankovića, seveda pa tudi sloveče Sofkino kopališče, star turški most, v obliki križa zgrajeno džamijo in še marsikaj.«

Toda Vranjec se ne bo pomudil samo pri pripovedovanju o sledovih minulosti, ki privabljajo radovedne popotnike. Pripovedoval bo tudi o novih poslopih in napravah, ki dvigajo Vranje nad minulost: o novem trinadstropnem bančnem poslopiju, o imponentnem poslopiju gimnazije, kakšno redko vidiš celo v večjih mestih, o novem, modernem urejenem zelenem trgu, o gledališču »Bora Stankovića« in o hišah, ki jih grade malone v vsakem delu mesta.

Mestna občina gradi letos še šest hiš po štiri stanovanja. Tudi meščani grade več hiš, JLA pa gradi za družine svojega stalnega kadra veliko stanovanjsko hišo, v kateri bo 16 stanovanj. Kirurški oddelek splošne bolnišnice razširjajo, na Devotinu pripravljajo vse potrebno za graditev vodovoda, kajti kanalizacija in vodovod delata temu mestu hude preglavice. Zgradili so že nad 70 m kanalizacije, kar pa je še mnogo premalo za mesto, ki se hitro razvija. Mestni občini so odobrili 25 milijonov kredita za graditev transformatorske postaje.

Središče mesta je urejeno. Sredi njega so uredili s svetlo posejano sprehajališče. Letos so uredili nad 4000 kvadratnih metrov novih ulic, prihodnje leto pa bodo začeli graditi dom kulture, ki je Vranju nujno potreben.

»Ko bi hoteli približati železniško postajo mestu,« pravijo Vranjci, »bi nam bilo zelo ustrezno.«

To pa je možno. Vsaj tako pravijo v Svetu za komunalne zadeve.

Vranjci imajo mnogo smisla za ureditev mesta. Ko bi ta smisel prinesli tudi na čuvanje spomenikov, povezano z življenjem in delom Bore Stankovića? Hiša, v kateri je živel in delal naš veliki pisatelj, je zdaj v privatnih rokah. Kulturni delavci so želeli in še zmeraj žele, da bi v tej hiši odprli muzej. Toda vsi poskusi so se izjalovili, ker ni bilo podpore krajevnih oblasti. Lastnik te hiše je spoznal njeno vrednost in ceno pretirano dvignil.

Rokopisov in zapuščine Bore Stankovića še niso zbrali. S tem delom se ukvarja en sam človek. Če so se Vranjci že spomnili, da so dali gledališču, ulic in nekaterim ustanovam in društvom ime svojega največjega sina, zakaj se ne bi še potrudili, da bi ohranili spomin na pisca »Nečiste krvi« in »Koštane«?

Ljubiša Ristović

Iskre iz vsakdanjih pogovorov na meji

Položaj enot JLA, v začetku novembra

Raški svet, Vsenaokrog čepijo belosivi kamni, ostri in koničasti, kakor da so praokar pririli iz zemlje. Na pusti gmajni stoji nekaj nizkih borovcev, nad katerimi sta se lanski sneg in ostru burja tako zdvojala, da so podobni razkuštranim otrokom, navajenim mraza in snega in vsega hudega. To so gmajne Srečka Kosoveca, to so njegovi bori. Burja se pogovarja z njimi in jim nosi pozdrave iz belih vasi in iz prisojnih vinogradov, ki rodijo žlahtni teran.

Zdi se ti, da ni nikogar na tej gmajni — saj je že mrzla jesen in burja žvižga, da ti lica kmalu postanejo rdeča kakor zemlja borne njive, mimo katere te vodi pot. Ko pa se približaš široki kameniti ograji, zagledaš postave o sivih plaščih s čeladami na glavah. Bori JLA na položaju. Tam doli za hribom je morje, tam je Trst. Tako blizu je, da zvečer seš odsevi luči in svetilnikov skoraj do njih, in zdi se jim, da vsak večer jasneje čutijo utrip njegovega žiljenja.

Praokar so zvedeli, kako so tržaški iredentisti v družbi italijanskih fašistov razgrajali po tržaških ulicah in izražali svoj gnev z zmerjanjem Slovencev in z divjim petjem starih fašističnih pesmi. Smejejo se in takoj začno obujati spomine na stare čase. Neki vodnik pripoveduje:

»Meseca septembra je minilo ravno deset let, odkar so bežali iz Jugoslavije. Bil sem nekje pri Prezidu in sem čakal s patroljo na opinku. Pet nas je bilo v patrolji, pa se je ova dolga kolona ustavila in doignila roke, ko smo naperili vanjo svoje puške. In potem so metali orožje na kup in prosili, naj jih pustimo naprej. Že smo jih mislili pustiti, pa me je tovariš opozoril na bledega gazalina s tenkim črnimi brčicami. — Vidiš, tisti tam je oficir, toda oficirske znake si je že strgal z obleke. — Gizdalina sem vzel, naj stopi iz kolone. Ubogal me je, pa se je takoj začel kremžiti in zvižgati, čeprav smo se mu smejali. Začel mi je ponujati vse, kar je imel: uro, škornje, suknjič, hlače... Tovariš je stopil predenj in mu ostro pogledal v obraz. Tedaj je še bolj prebledel.

— Vidiš, to je tisti oficir, ki me je v zaporu pretepel — je dejal tovariš. — Pretepel me je zato, ker so našli njegovi

vojaki na našem podstrešju star avstrijski bajonet, kar naj bi bil dokaz, da sem partizan. Pogledaj ga, kakšen junak je zdaj! Pljunc je polizal s tal, če bi mu ukazal. — Tovariš je nato prisilil gizdalina dne mastni klofuti, drugi vojaki pa so rekli: Bravo signor. — Tako vam pravim: ni je bolj klaronu stvari na soetu, kakor je premagani Italijan. Naj se le derejo tam doli v Trstu, saj jih dobro poznamo!«

Po vsakdanji vaji

Komaj je ena zgodba končana, že se oglasi drugi. Ta je Primorec, plečat človek, ki je doraščal med italijansko okupacijo.

»Italijanov se še takrat nismo bali, ko nismo imeli drugega kakor nekaj avstrijskih pušk iz proe svetovne vojne. Pa bi se jih bali zdaj, ko imamo tako armado? Glejte, jaz sem kmet in davke plačujem. Pa vsaj vem, zakaj jih plačujem, moj oče in moj ded pa tega nista vedela. Italijani so nas molzli, kolikor so mogli. Pa ne samo molzli, ampak tudi ustrahovali in tepli so nas v tistih hudih fašističnih časih. Glejte, jaz sem bil tepen o šoli, če sem gonil slovensko, moj brat je bil tepen na karabinjerski postaji, moj oče je bil tepen v zaporu... Kdor ni znal italijanško, je moral na vseh javnih prostorih molčati kakor mutec. Če se na ose to spomnimo, nas zgrabi jeza, da bi se borili kakor levi, če bi bilo potrebno.«

Pogovor se nadaljuje. Spomini iz časov suženjstva in trpljenja. Spomini na čase, ko se je narod dvignil v upor. Ni ga med nami, ki ne bi vedel nekateri povedati. In iz vsakega stavka zveni ista misel: »Če bo potrebno, se bomo borili za vsak kamen na tej kraški zemlji.«

Naposed se oglasi še mlad fant, ki je doslej mirno poslušal. Takole pripoveduje: »Srečal sem v črno obličeno zenico, z globokimi brazdami na licih. Pomagal sem ji zajeti vodo iz vodnjaka, pa mi je nato povedala, da ima tudi ona sina, ki pa ga ne pokličejo v vojsko, ker je invalid.«

Rodila sem ga takrat, je pripovedovala, ko so nad našo vasjo žvižgale laške granate, ko so šipe v oknih neprestano šklepetale in se je rušil strop v hišah. Bila sem sama, ker je bil mož na ruski fronti. Ko je bilo vojske konec, sem ga čakala. Vsak dan sem stala na hribu za hišo in gledala v daljo. Toda ni ga bilo, nikdar več ga nisem videla in nikdar nisem zvedela, kje počiva, kje je zemlja, ki ga pokriva. In nikdar nisem vedela odgovoriti na sinovo vprašanje, zakaj se je oče boril in zakaj je moral segniti v tujni. Sin pa je doraščal, in ko mu je bilo štiriindvajset let, se je začela nova vojna. Bil je v italijanski vojski in zopet sem trepetala v bojzmi, da se ne bo vrnil in da ne bom vedela, zakaj je padel in kje je padel. Toda neke noči se je nenadoma vrnil. Ni šel več nazaj v vojsko, ampak je vzel puško in izginil v gozd. Boril se je med partizani in je v neki borbi izgubil oko. Mene pa so fašisti preganjali, hišo so mi požgali in v internacijo so me peljali. Toda prišla je svoboda in oba sva se vrnila domov. Zdal je moj sin invalid. Samo na eno oko vidi. Če pa bi bilo potrebno ponovno boriti se za to zemljo, bi bil takoj pripravljen zgrabiti za puško, pa četudi bi izgubil še eno oko. In tudi če bi izgubil žiljenje — bi vsaj vedela, zakaj ga je izgubil!«

Tako se vrstijo pogovori med bori. Ko pripovedujejo in poslušajo, si prižigajo cigarete in se pri tem spominjajo toplega pogleda mlade Kraševke, ki jim jih je prinesla in obljubila, da jih bo še obiskala. Burja se podi čez kraško gmajno in hiti tja proti morju, proti našemu Trstu. In bori ji zavidajo, ker ne smejo pohiteti z njo. F. Sušteršič

Rojstna hiša Gavriela Principa

Obljaj, novembra

Vas Obljaj, dva do tri kilometre daleč od Bosanskega Grahova, je rojstni kraj Gavriela Principa. Po atentatu v Sarajevu je patrola avstroogrške vojske izvršila preiskavo tudi v Gavrilovi hiši. V njej so našli samo njegovo mater Marijo.

Poleg drugega so jo vprašali tudi tole: — Kje se je rodil Gavriilo? — Evo, prav tukaj, je odgovorila starka in z nogo pokazala na slamo poleg ognjiščne plošče.

Danes te plošče ni več, niti strehe, pod katero se je rodil Gavriilo. Hiša, ki je bila sezidana med dvema vojnama na razvalinah stare, je v minuli vojni pogorela in štrle v zrak le prazni zidovi. Edini spomin na Principovo kratko življenje tukaj, je težka kamnitna plošča, ki leži blizu njegove rojstne hiše. Vanjo je Princip z dletom vklesal svoje začetnice: »G. P. 1909«. Malo naprej pa svojo podobo. Na kamnitih ploščah nad rojstno hišo se komaj še vidijo začetnice Zeračija, Gilbije in nekaterih njegovih tovarišev, ki so jih vklesali vanje v tistih časih, ko so za Principovo hišo metali kamen z ramena.

R. J.

Ali so upravičeni očitki kolektivu ljubljanske zadružne mlekarnarke zaradi kakovosti mleka

Kolektiv zadružne mlekarnarke zavrača očitke Slovenskega kemijskega društva

V torek zvečer se je sestel ves kolektiv Zadružne mlekarnarke v Ljubljani, da zavzame stališče k članku, ki ga je objavilo Slovensko kemijsko društvo v »Slovenskem poročevalcu« 7. in 8. t. m. V tem članku očita Slovensko kemijsko društvo Zadružno mlekarnarke, da je odpuščala edinega visoko kvalificiranega strokovnjaka, namreč dr. inž. Karla Vrečka, nadalje da pijejo ljubljanski potrošniki namesto zdravega mleka le »bakterijsko lubo«, da zaradi nevestnosti in dobičakarstva obolevajo dojenčki, da ima mleko samo 2,6 do 2,9% maščobe, ker se potvarja z mlečnim prahom, doliva voda itd. Članek nadalje navaja, da so v mlekarni odpustili dr. Vrečka, da bi lahko brez kontrole potvarjali mleko in izkoristili potrošnika.

Petek dve in pol urnega zborovanja kolektiva je pokazal drugačno sliko, kakor jo je skušal prikazati omenjeni članek. In je izvenel iz omenjenih protestov proti neosnovanim očitkom. Ždi se, da je Slovensko kemijsko društvo nasledilo dr. Vrečka, ki se je hotel zaradi odpusta maščevati nad podjetjem. Med vsemi člani kolektiva se ni našel nihče, ki bi se zavzel za dr. Vrečka, to pa ne zaradi tega, ker bi ljudem gledal na prste, marveč ravno nasprotno, ker kolektivu ni pomagali v prizadevanju zboljšati delo in dvigniti kakovost mleka. Prav v tem oziru se ždi, da je kolektiv Zadružne mlekarnarke pokazal visoko zavest odgovornosti nasproti skupnosti in nasproti potrošnikom.

Dr. Vrečkom ni bilo sožitja, ni bilo zdravega odnosa. Dr. Vrečko je hotel biti direktor za sebe in sam odrejati naloge obratnega laboratorija. Ni hotel razumeti, da laboratorij ne more biti institucija nad podjetjem. Nikoli ni prišel v obrat, da bi kontroliral, kaj se v obratu dogaja, ali so naprave čiste itd. Nikoli ni pregledal mleka v bazenu, češ da je odzemanje vzorcev stvar obrata. Tudi se ni zanimal za higiensko stanje v prodajalnah. Ko se je pojavila bakteriološko slaba smetana in je bilo podjetje od zunaj na to opozorjeno, je dr. Vrečko dobil celo opomin od strokovnega sveta.

Nihče ne trdi, da podjetje ne bi imelo težav. Toda stanje se je prav lepo bistveno zboljšalo. Tošćobno mleka, ki se je v času obveznega odkupa gibalo od 1,8 do 2%, je podjetje uspelo dvigniti na 3,2%. To pa ni zaslug dr. Vrečka, ampak novega načelnika pisčevanja mleka o tošćobah. Nikakor pa ni mogoče govoriti o dobičakarstvu, saj je podjetje letos vse mesece do avgusta trpelo izgubo 1,70 do 6 din pri litru, samo da omogoči nižjo prodajno ceno. Šele v avgustu in septembru ni bilo izgube, ker podjetje ni bilo treba tako od daleč dovažati mleka, kar povzroča visoke stroške. Dosedanje izgubo v višini 2,8 milijona din je podjetje povrnila Glavna zadruga zveza. Vse kar je bilo navedeno na sestanku v avgustu in septembru ni bilo izgube, ker podjetje ni bilo treba tako od daleč dovažati mleka, kar povzroča visoke stroške. Dosedanje izgubo v višini 2,8 milijona din je podjetje povrnila Glavna zadruga zveza. Vse kar je bilo navedeno na sestanku v avgustu in septembru ni bilo izgube, ker podjetje ni bilo treba tako od daleč dovažati mleka, kar povzroča visoke stroške. Dosedanje izgubo v višini 2,8 milijona din je podjetje povrnila Glavna zadruga zveza.

mlekarnarke za tem, izboljšati kakovost mleka. Vendar bo Ljubljana imela brezhibno mleko šele tedaj, ko bo spomladaj začela obratovati nova moderna mlekarna in bodo tudi zbiralnice na terenu sodobno urejene. Pri sedanjih ureditvah pa ni v moči podjetja, da bi preprečevalo tisto bakteriološko poslabšanje mleka, ki nastane par ur po molži. Na sestanku so tudi ugotovili, da izvaja sanitarna inspekcija dnevno kontrolo, tako v obratu kakor tudi v prodajalnah. Zadružno mlekarno doslej ni dobila s strani nobene pritožbe zaradi preizkušene tošćobe, četudi ni vedno lahko obratovati predpisane 3,2%. Glede bakteriološkega stanja pa dobi podjetje vsakih 15 dni ustrezne analize od Centralnega higienskega zavoda. Odkar ni dr. Vrečka je podjetje navezalo tudi tesnejše stike z agronomsko fakulteto. V posvetovanju z raznim strokovnjaki je bilo ugotovljeno, da podjetje ne more nuditi zares brezhibnega mleka, dokler nima modernih urejenih zbiralnic in nove mlekarnarke in dokler se ne zboljša higijena pri samem proizvajalcu. Glede zdravja dojenčkov pa so na sestanku navedli ugotovitve z letošnjega kongresa otroških zdravnikov v Beogradu, po katerih ima Ljubljana najmanjšo umrlivost dojenčkov v državi, kar je med drugim tudi dokaz, da je preskrba z mlekom v higienskem oziru na primerni višini.

KAKSEN JE BIL ODNOS DR. VREČKA DO KOLEKTIVA

Kolektiv Zadružne mlekarnarke je že večkrat na množičnih sestankih razpravljal o odnosu dr. Vrečka do članov kolektiva. Za nikogar ni imel prijazne besede, vsakogar je nadrl in nikomur ni skušal pomagati z nasveti, niti če ga je kdo za to prosil. Sploh ni našel poti do ljudi v proizvodnji, ker ni živel s kolektivom in je vedno prihajal z njim nasprotje. Na sestanku so se člani kolektiva po vrsti oglašali z očitkami.

»Veliko sem pretrpela in večkrat sem jokala. Z njim se ni dalo delati, z njim se ni dalo govoriti.«

»Ali lahko kdo reče, da je našel strokovno oporo v dr. Vrečku? Ali je morda dr. Vrečko kdaj prišel v obrat, da bi opozoril na napake oziroma povedal, kako je treba delati?«

»Namesto, da bi nam svetoval, kadar smo ga kaj vprašali, nam je odgovoril: Jaz nimam opravka z obratom.«

»Tri leta že delam v laboratoriju, pa mi dr. Vrečko nikoli ni hotel pokazati, kako se napravi analiza smetane, masla in sira, kar bi bila njegova dolžnost. Mikroskopski preiskav ni delal, češ da mikroskop ni primeren. Podjetje mu je kupilo nov mikroskop, pa navzile temu ni delal preiskav, marveč je preiskoval le specifično težo, vsebino maščobe in kisline. V zadnjem času pa tudi tega ni delal sam, marveč je ugotovitve laboratorijem podpisoval.«

»Na povabilo UNICEF je bil dr. Vrečko poslanec inozemstvo, da bi po povratku privedel v Oslje bakteriološki tečaj. Ko se je vrnil, nikomur ni povedal, kaj je videl v tujini in tudi tečaja v Oslju ni imel, češ da mu zdravstveno stanje ne dopušča potovanja z vlakom, v resnici pa so mu bile dnevnice za bivanje v Oslju prevelike. Ko pa je dobil povabilo, naj pride na obisk v Dansko, je takoj lahko odpotoval.«

»Zakaj pa se zdaj po njegovem odhodu delo stalno zboljšuje. Agromonka inž. Darka Jenko, ki dela na njegovem mestu, priteče vselej v obrat in nas sprti opozori, kaj ni v redu, oziroma nam svetuje, kaj je treba napraviti. Šele zdaj dela laboratorij roko v roki z obratom.«

»Mar je to dobičakarstvo, če se je kolektiv, ko je prišlo podjetje v stisko zaradi visoke odkupne cene, odpuščal eni tretjini zaslužkov za nadurno delo?«

»Kako naj potvarjamo mleko z mlečnim prahom, ko mlečnega prahu v obratu sploh nimamo. To se je dogajalo le v prejšnjem podjetju »Mleko«, ki je zdaj v likvidaciji, in se to v času največje stiske za mleko ter na zahtevo takratnega načelnika oddelka za gospodarstvo Štefana.«

»Tistega mleka, ki se je razlilo v prejšnjem podjetju »Mleko«, ni bilo 600 litrov, marveč 150 litrov in ga je moral tisti, ki je stvar zakrivil, plačati na bližnjem podjetju. Nikakor pa zaradi tega tudi takrat niso dolžali vode.«

Danes so se ves dan ustavljali ljudje ob izložbenih oknih in primerjali nove cene

Ne le nekatera področja - vsa država tujskoprometna zan m.vcs

Od začetka leta do 1. septembra je obiskalo našo državo 567.296 tujih gostov

O Jugoslaviji kot enovitem turističnem področju pred minulo vojno skorajda ni bilo moč govoriti. Kot dežela izrednih lepote, ki je v njej zanimivo in prijetno prebiti nekaj brezskrbnih dni, je Jugoslavija zaslovela v svetu šele zadnja leta, ko je poraslo tudi v političnem merilu zanimanje zanjo. To moremo razbrati tudi iz spremenjene strukture našega turizma in končno še iz sorazmerno porazdeljenih povprečij nočnih in vseh jugoslovanskih republikah. Resnica je namreč, da so skupinski ogledi in izleti po vsej naši državi skoraj v celoti izpodrinili staro strukturo tujskega prometa z daljšim bivanjem v enem samem kraju ali pokrajini. Od tod tudi je omenjeno nižje povprečje nočnih in nekaterih razvitejših republikah, ki so morale del dohodkov iz turizma prepustiti komaj razvijajočim se republikam kot sta n. pr. Bosna s 6% in Crna gora z 1,3% vsega letošnjega tujskega prometa v Jugoslaviji.

Po podatkih, ki veljajo za letošnjih prvih osem mesecev, je v turizmu na prvem mestu Hrvatska s svojimi obmorskimi letovišči. Ta naša republika je večidel po zaslugi Dalmacije privabila 90.519 tujcev, kar odtehta 56% vsega tujskega prometa v Jugoslaviji. Če primerjamo ta obisk z obiskom v istem razdobju lanskega leta, vidimo, da je letos porastel za 102,8%. Na drugem mestu je Slovenija, ki jo je v omenjenem razdobju letos obiskalo 37.856 tujcev, med temi 8092 Nemcev, 6828 Angležev, 5510 Avstrijcev, 3636 Tržčanov itd. Statistični podatki kažejo, da je bil letošnji obisk tujcev v Sloveniji za 109% večji kot lani.

Na tretjem mestu v jugoslovanskem tujskem prometu je po tem LR Srbija z 22.263 tujimi gosti in z 79.644 nočninami. Z ozirom na leto 1952 se je obisk tujcev v tej naši republici letos povečal za 105,9%. Skromnejša mesta v našem turizmu zavzemajo potem še LR Bosna in Hercegovina z 10.116 tujimi gosti, Crna gora s 3298 in Makedonija s 4040 tujimi obiski. N. Z.

Institutu za elektroveze se iskreno zahvalujemo

Pred nekaj dnevi je nas borbe, podoficirje in oficirje naše enote prav prijetno razveselil Institut za elektroveze LRS v Ljubljani. Izročil nam je radio aparat znamke »Savica« za ves čas, ko smo na položaju, trdno pripravljeni braniti vsak košček naše zemlje. Tako se lahko redno in hitro seznanjamo s tekočimi dogodki, hkrati pa nas radio prijetno zabava po izpolnjenih nalogah. Zlasti smo ga za veselje zato, ker nam ta ne osamljen dogodek ponovno potrjuje, kako globoko je danes razumevanje delovnih ljudi do Ljudske armade in kako trdna je vez med nami.

Institutu za elektroveze se iskreno zahvalujemo.

Enota JLA
kapetana Klančarja

Železniške motorne vozove dobimo

Pred kratkim je podjetje »Slovenija-impeks« po dokaj ugodnih pogojih nabavilo v tujini 5 železniških motornih vozov za potrebe lokalnega prometa in turizma v Sloveniji. Trije taki vozovi so že odpotovali na popravilo v mariborsko železniško delavnico, kjer bodo opremljeni še tri vozove z rezervnimi motorji, prav tako nabavljenimi v tujini. Ti trije vozovi so ostali pri nas kot vojni plen in jim bo treba poleg motorjev izmenjati tudi šasijske in karserije.

Poleg dveh motornih vozov, ki sta že v rabi na naših železnicah, bomo po temeljtem popravilu dobili potekatem še osem motornih vozov, izmed katerih bosta dva služila turističnim namenom, ostali pa bodo opravljali redno službo na nekaterih naših progah. Tako bo predvidoma vozil motorji vlak na eni od lokalnih prog med Ljubljano, Kamnikom ali Novim mestom, turistični motorni vozovi na relaciji Planica-Gorica in Ljubljana-Jesenice, medtem ko bodo drugi motorni vozovi služili brzkone za prevoz delavstva.

Kaj bolj na široko pisati, kaj vse bodo vozili motorni vozovi, bi bilo preuranjeno, kakor bi bilo tudi nesmiselno trditi, da bo uvedba teh vozov odločilneje vplivala na izboljšanje železniških zvez pri nas. Zagotovo lahko trdimo, da se bo s to dvojnovo pridobitvijo prav gotovo dvignil naš turizem, obenem pa izboljšala kulturnost prevoza, ki najbolj trpi zaradi zastarelega voznega parka na naših železnicah.

N. Z.

Kozjancem se obeta zaslužek

V Pilštajnu je bilo v nedeljo zvečer dobro obiskano predvolilno zborovanje za vso občino Lisično. Zbranim je govoril tovariš Sergej Kraigher, dolgoletni republikanski in zvezni poslanec. Dobrešen del govora je posvetil novemu gospodarskemu sistemu. Razložil je tudi nov način obratovanja dohodnine kmečkih gospodarstev po katastrskem dnosu.

Zbranim volivcem se je predstavila tovarišica Mica Šlandrova kot kandidat za republiko skupščino.

Nato je govoril tovariš Vinko Šumrada, sekretar OK ZKJ Celje okolica in je dejal, da bo okraj skušal Kozjanskemu čim bolj pomagati, da se bo kraj kulturno-prosvetno razvijal. Vendar bo pa moralo ljudstvo tudi samo sodelovati. Najnovejša raziskovanja so pokazala, da je v krajih precej rude, tako se ljudem obeta še zaslužek na domačih tleh.

V Prleškem Vidmu lepo napredujejo

Pred dvema letoma so v Vidmu ob Ščavnici in še nekaterih okoliških vaseh napeljali elektriko. Videmčani so dogradili tudi zadržni dom. Letos spomlad so si uredili še kinodvorano, v kateri so junija začeli predvajati filme. Nekateri starejši vaščani so se tej novotariji nekaj časa upirali, zadnje čase pa so se ji že prividali in jih je celo navdušila. Letos jeseni so Videmčani dobili še četrtri razred nižje gimnazije, s čimer so vsi vaščani močno zadovoljni. Lotili pa so se tudi ureditve bivšega Gubčevega doma, ki ga bodo preuredili v dom TVD Partizana, ki je sedaj brez tolovadnice. Vaščani so dali za adaptacijo nekaj lesa, vozili so gradbeni material in pomagali s prostovoljnimi delom, Republiški odbor Partizana pa jih je podprl z denarnim prispevkom. Videmčani bodo ta dom svečano odprli ob 10. obletnici rojstva nove Jugoslavije, 29. novembra, telovadci pa bodo do tedaj pripravili akademijo z nastopom. Tudi vodstvo Partizana v Vidmu bo imelo potem več pogojev, da bodo lahko nekoliko bolj aktivni, kakor so bili doslej.

M. Z.

Club koroških Slovencev si prizadeva, da bi podjetja štipendirala tudi filozofe

Club koroških študentov v Ljubljani je imel v sredo prvi občni zbor v letošnjem študijskem letu. Lani je dejavnost kluba pokazala precejšen padec v primeri z delom takoj po ustanovitvi. Pokazalo se je, da je bilo delo kluba vse preveč odvisno od posameznih ljudi, ki so spet počasi kazali veliko prizadevanje, pozneje pa klubu niso mogli več posvetiti toliko časa. Tudi program je bil zastavljen preobširno, saj bi morala dejavnost kluba obsegati vsa področja od kulturno političnega pa do družabnega in ekonomskega.

Lani je bila še najbolj razgibana kultura stran klubskega življenja. Članom je uspelo ustanoviti večji zbor in folklorno skupino, ki sta tudi nastopila po raznih krajih Koroške. Razen tega je bila ustanovljena posebna samopomoč, ki naj bi podpirala socialno šibkejše. Odbor je za prvo potrebo že dobil od raznih podjetij 300.000 din. Za razdeljevanje denarja je bil izvoljen poseben odbor, ki bo skrbel, da bodo pomoči deležni le dobri študentje. Klub si bo prizadeval, da bi posamezna podjetja štipendirala tudi študente-filozofe. Doslej so podjetja pripravljena dajati štipendije le tistim, ki študirajo tehniko, agronomijo ali gozdarstvo.

Delo članov zelo ovira to, da nimajo klubskih prostorov. Če bi klub imel svoje prostore, kjer bi se študentje ob večerih lahko sestajali, bi

NA RAZNIH KRAJIH V LJUBLJANI STA VLAMLJALA

R. A. in K. R. iz Ljubljane sta zagrešila več vlomov v raznih predelih Ljubljane, n. pr. v Polju, Hrašlju, na Gerbičevi ulici in drugod, za kar se bosta zagovarjala pred sodiščem.

Na glavnem kolodvoru v Ljubljani so pred dnevi aretirali tudi nekoga J. R., ki je osumljen, da je iz vagonov, ki ostanejo čez noč na kolodvoru, kradel zavese, vodovodne pipe, ogledala, žarnice in podobno. V zadnjih dveh mesecih je bilo teh predmetov ukradenih v vrednosti za približno 290.000 din. Osumljenec Krivdo zanika, so pa priče, ki so ga videli pri vlomiskem delu.

Priskočimo na pomoč knjižnicam!

Knjige gredo zadnje čase kaj slabo v denar. Po skladiščih zalozb leže celi kupi neprodanih knjig. Odkar so se podražile, jih bralci kupujejo znatno manj, bolj pa segajo po njih v knjižnicah. Knjižnice pa se manj zanimajo za nakup novih knjig, ker imajo vselemu priložnosti omejene kredite. Posamezni ljudski odbori, družbene organizacije in gospodarska podjetja pa premalo skrbijo za poslovanje knjižnic in propagiranje knjig.

Tako so zadnje čase nastale težave na knjižnem trgu, in zato sta odbor za prosveto in odbor za gospodarstvo Zveznega izvršnega sveta pripravila ljudskim odborom, naj javnim in solskim knjižnicam zagotovijo dovolj denarnih sredstev za nakup knjig, v večjih krajih (zlasti v industrijskih in rudarskih središčih) pa naj omogočijo ustanoviti nove čitalnice in knjižnice. Oba odbora tudi priporočata, naj bi šolam odobrili potrebne kredite za običajna knjižna darila dobrim učencem, hkrati pa podprli knjižarne, tako da bi jim dodeljevali primerne lokale.

Z izdatno pomočjo gospodarskih in družbenih organizacij bi pripomnili, da bi se zboljšalo poslovanje sedanjih knjižnic in da bi lahko ustanovili še nove, zlasti v večjih delovnih kolektivih. Podjetja in organizacije bodo podprle prodajo knjig tudi s tem, da bodo iz svojih sredstev stalno izpopolnjevale svoje knjižnice z novimi izdajami tehničnih, gospodarskih, političnih in drugih knjig, kakor tudi z deli s področja sodobne in klasične književnosti.

Z lahkovernostjo se je okoriščal

32-letni Zivojin Skočič, rodom iz Sibenika, je sredi letošnjega septembra romal v radovljiško krajino zopre, potem ko je v Radovljici sredi noči na cesti napadel Vita Lenca, in mu prizadejal težke telesne poškodbe. V preiskavi se je vrh tega odkril, da se bo moral Skočič zagovarjati pred sodiščem še zaradi drugih prestopkov; mnogi zasebniki in podjetniki ga namreč obtožujejo, da jim je kot dozdavnji trgovski posrednik povzročil več tisočdinarsko škodo. Tako je ta prevečani slepar ki ga je radovljiško sodišče že 19. januarja letos precej milo (z 2000 din denarne kazni) kaznovalo, ker je od poslovodnega odbora KZ Brezje izrazil in do zdaj še ne povrnil 35.000 din na račun nekega blaga, vnovič stopil na pot kriminala. Največjo škodo je povzročil Skočič podjetju »Svilanit« iz Kamnika, ki mu je kot svojememu zastopniku zaplajalo posredništvu in mu v ta namen izročilo razne blagovne vzorce, kakor kravate, zaglavne rute, brisače, šale in eno rjuho, vsega skupaj v vrednosti 65.960 din. Orzani LM so takoj po aretaciji dobili pri nem se tek kravate, vse drugo je Skočič kot da bi bilo potrošniško blago, prodal, in sicer po cenah, ki so bile precej višje od prodajnih. Tako je osleparil

podjetje »Svilanit« za 66.185 din. Na podoben način je ogoljufal tekstilno zadrugo v Otočah, krojača Valentina Slaparja iz Kamnika, KZ Krčina pri Kamniku, Slavkova Velikonja, steklarja iz Kranja in Rudolfa Jakovca, kiparja iz Ljubljane ter štiri samostojne ljubljanske obrtnike. Vsem tem se je Skočič ponujal za posrednika, kupce zanje pa lokalni Hrvatstvom. Tako je v KZ v Košlovu in Sonkoviču v imenu zadruga iz Otočskopal kupčije in s ponarejenimi dobavnimi imeni na račun provizije po 1000 do 5000 din. Ogoljufal je tudi krojaško zadrugo v Križu in pet samostojnih hrvatskih obrtnikov. Dokazno gradivo zoper Zivojina Skočiča se kopirji šodaje bolj in je uravnave sum, da je Skočič opravljal »posredniško« vlogo še za druge obrtnike in podjetja.

Skočičev primer kaže, kako nepravilna so nekatera državna podjetja, ko najemajo svoje trgovske zastopnike. Sprito prenamajne kritičnosti se zlahka uveljavijo ljudje, kakršni je Skočič, ki bi rad s pomočjo sleparije lažno živeti na račun ljudske lahkovernosti. Prav zato je uravnave zahteva gorenskih ljudi, da je treba Skočiča najstrožje kajnovati. N. Z.

Po sklepu delavskih svetov CINKARNE in KEMIČNE TOVARNE — CELJE in na podlagi odločbe Mestnega ljudskega odbora Celje šte. 8353/1 z dne 22. oktobra 1953 sta se obe podjetji združili v novo gospodarsko podjetje pod imenom

CINKARNA CELJE

METALURŠKO-KEMIČNA INDUSTRIJA

Prosimo vse cenjene odjemalce in dobavitelje, da se odslej obračajo na naš novi naslov na doseganje telefonske št.: 20-41, 20-42, 20-81, 20-82

Istočasno vas obveščamo, da bomo za prihodnje leto sklepali pogodbe v času od 20. novembra do 20. decembra letos. Prosimo vas, da nam v tem roku prijavite vaše potrebe, na podlagi katerih vam bomo poslali zaključnico v podpis

s sedežem v Celju — Leskovškova 19

Panoga 115	Bariumsulfid
Surovi cink v blokkih	Cinksulfat, kristalni
Cinkov prah	Litopon
Fini cink v blokkih	Svinčeni minij 32 %
Redestilirani fini cink v blokkih	Svinčeni minij 30 %
Rafinirani cink v blokkih	Svinčena glajenca
Autotipijske plošče	Ultramarin
Offset plošče	Modra galica
Cinkova pločevina	Zelena galica ali zelena galica
Cinkovi protektorji	Superfosfat
Cinkove pralnice	Cinkovo belilo:
	rdeči pečat
	zeleni pečat
	beli pečat (izvozni rdeči)
	zlati pečat (farmaceutski)
	sivi pečat
	R. P. K. Specialni (indiferenten proti kalijevemu permanganatu)
	Zveplena kislina 60° Be
Panoga 120	
Kromov galun	
Natriumhidrosulfid	
Natriumsulfid	
Kongalit (Metalit)	
Natriumsulfid: surovi čisti	

TEMELJI LEPSEGA ZIVLJENJA

Veliki napori in uspehi na področju prosvete in kulture v Bosni in Hercegovini

Glavni odbor Socialistične zveze Bosne in Hercegovine je izdal priročnik za agitatorje z najvažnejšimi podatki o rezultatih v prosveti, zdravstvu, gospodarstvu in drugih področjih. Navedli bodo nekaj podatkov, ki pričajo o obsežnosti naporov in o uspehih, ki so jih v povojni dobi dosegli v prosveti, znanosti in kulturi.

Po rezultatih popisa iz 1951. l. je bilo v predvojni Jugoslaviji 45 % nepismenih. Od tega števila jih je bilo v Bosni in Hercegovini 73 %. Od skupno 574.900 šoloobveznih otrok (od 7. do 14. leta) je bilo 1940-41. leta le 158.100 učenec. Cenijo, da je imel le vsake sto prebivalec višjo izobrazbo kot le osnovno šolo.

V kladanjskem okraju sta bili na 14.620 prebivalcev le 2 osnovni šoli. V tem okraju je zdaj 21 osnovnih šol in dve osemletki. To pomeni, da pride na vsake 696 prebivalcev ena šola.

Od 1945. leta do konca 1948. leta se je odstotek nepismenih zmanjšal na okrog 44 %. V nad 40.000 analfabetskih tečajih se je učilo 670.000 oseb. Starostnih od 15 let, brezplačno pa je bilo razdeljenih nad 1.200.000 abecednikov.

ustanove od leta 1946 do danes, vidimo, da je skupnost v Bosni in Hercegovini vložila v ta namen 11,8 milijarde din.

V zadnjih štirih letih so dobili študentje vseh fakultet nad 750 milijonov din štipendij.

USPEHI VELIKIH NAPOROV

Od osvoboditve do današnjih dni je prišlo iz strokovnih šol veliko število učiteljev in predavateljev. Tudi sarajevska univerza je začela dajati prve visokostrokovne kadre. V osmih letih je končalo učiteljske 1891 pripravnikov, učiteljske tečaje 2641, industrijske, gradbeniške, geodetske, srednje kmetijske, gospodarske in druge pa 4700 tečajnikov.

Pravna fakulteta je usposobila že 124 pravnikov, na medicinski fakulteti je bilo promoviranih 26 zdravnikov, na kmetijsko-gozdarski fakulteti pa je končalo študij 92 gozdarjev in agronomov. Kmalu bodo odšli na službena mesta tudi prvi ekonomisti, inženirji in drugi visoko kvalificirani strokovnjaki.

V BiH je dandanes 20 znanstvenih ustanov, izmed katerih

imajo mnoge — n. pr. medicinska fakulteta v Sarajevu — najmoderneje naprave in opremo.

2847 KNJIŽNIC Z 940.000 KNJIGAMI

V BiH pred vojno sploh ni bilo filmske industrije, kinodvoran pa so imeli le 27 (s skupno 8100 sedeži). Zdaj je v BiH 179 kinematografskih dvoran z 42.482 sedeži. Podjetje za proizvodnjo filmov »Bosna-film« je doslej izdelalo 54 filmskih mesečnikov, 24 dokumentarnih in dva umetniška filma.

Zelo si prizadevajo tudi za nove knjižnice. Do konca leta 1952 je bilo ustanovljenih v vseh mestih BiH 2847 knjižnic z 940.000 knjigami.

Te številke govore same po sebi. Treba bo resda še mnogo skupnih naporov, da bi izbrisali žalostno dediščino minulosti. Rezultati, ki so bili že doseženi, so le prvi korak na dolgotrajni poti, da se ena naših najbolj zaostalih republik dvigne na višjo raven.

Lj. R.

Radenko Milenković: Rab

Nikola Martinoski v Mali galeriji

Za vrsto domačih, slovenskih upodabljalnih umetnikov sprejema Mala galerija makedonskega gosta, akademskega slikarja Nikolo Martinoskega. Otvoritev razstave bo danes ob 17. uri.

Nikola Martinoski ni neznan ime; starejši ljubljanski občinstvo se ga morda spominja z razstave, ki jo je pred vojno imela v Ljubljani slikarska skupina »Oblike iz Beograda«. Rodil se je v Kruševu v Makedoniji leta 1903, doštudiral v Bukarešti v Romuniji, po končanem študiju pa živel nekaj časa v Parizu. Že pred vojno je razstavljal po vseh večjih mestih Jugoslavije, po vojni pa je večkrat razstavljal tudi v inozemstvu, v Atenah, Solunu, Parizu, Bukarešti, Pragi, Budimpešti, Moskvi, Leningradu in drugih evropskih mestih.

Tovariš Martinoski predstavlja z Lazarjem Ličenoskim prvo generacijo modernih likovnih umetnikov Makedonije. Tehnike njegovega slikarstva so: olja, tempera in risbe s svinčnikom. Pred vojno je Martinoski slikal izključno cigane, skušal se je poglavitno v njihovo življenje in v njihov socialni položaj. Po vojni so ga prevzeli predvsem motivi izgradnje Makedonije, makedonski človek in makedonski interior. V zadnjem času se mnogo ukvarja s sodobnimi družbenimi problemi, kar se odraža tudi na razstavljenih delih v Mali galeriji.

Pred svojim prihodom v Ljubljano je razstavljal že v Beogra-

du, pri nas pa smo ga lahko videli na razstavi »50 let jugoslovanskega slikarstva«, ki je bila v septembru v prostorih Moderne galerije.

Ad informandum še tole: Nikola Martinoski je direktor Umetniške galerije v Skoplju in že sedem let predsednik Društva makedonskih likovnih umetnikov.

Otto Pankok: Motiv iz Istre

Koncert Beogradske filharmonije

Na drugem koncertu Beogradske filharmonije pod vodstvom dirigenta Zivojina Zdravkovića in solistke Olge Mihajlovićeve so prejšnji teden prvič javno izvajali rapsodijo za klavir in orkester Stevana Hristića, nadalje prvikat v Beogradu igrano kompozicijo sodobnega belgijskega skladatelja Jacka Stehmana in kot centralno točko VI. simfonijo (»patetično«) Čajkovskega.

Beogradski kritik Mihajlo Vukdragović pravi, da kaže Filharmonija vse stabilnejšo formo prvotnega simfoničnega orkestra, elastičnega v reagiranju na vsak dirigentov migljaj in izvrstnega v zvoku.

Studentska knjižnica

Univerza in knjižnica imata iste naloge

Univerza in naša knjižnica imata iste naloge... Tako se je začel razgovor z Milico Prodanović, upravnico Univerzitetne knjižnice v Beogradu, o delu in problemih te pomembne kulturne ustanove.

Knjige, revije, rokopisi, časopisi — v naših in tujih jezikih — to je gradivo bogatega knjižnega sklada te knjižnice. Skupno imajo 559.337 publikacij, ki jih leta in leta skrbno zbirajo, obdelujejo, urejajo in izposojajo tistim, katerim so namenjene — znanstvenim delavcem, profesorjem, asistentom in študentom. To je prispevek Univerzitetne knjižnice znanstveno raziskovalnemu delu naše univerze, prispevek k splošnemu razvoju znanosti v naši državi.

Univerzitetna knjižnica »Svetozar Marković« živi intenzivno življenje. To je nenehno iskanje vedno novih možnosti, da bi prišli do dobre knjige; vztrajno si prizadevamo, da bi knjigo čimprej izročili bralcu. V lanskem šolskem letu se je knjižni sklad te centralne znanstvene knjižnice obogatil z nad 30.000 publikacijami. Z nakupi, zamenjavami in darili si knjižnica priskrbuje literaturo, ki je potrebna za znanstveno raziskovalno delo naših univerz in visokih šol.

Vse bolj razvijamo medsebojno zamenjavo med knjižnicami in medsebojno izposojanje kot uspešno obliko kulturnega sodelovanja, je poudarila Milica Prodanović. Tako pridemo do knjig, ki jih na tržišču ne moremo

kupiti. Letos je bila zelo živahna izmenjava z Narodno knjižnico na Dunaju, z univerzitetnimi knjižnicami v Münchenu in Göttingenu ter s knjižnico v Cambridgeu. Poživilo smo tudi zamenjavo in in izposojajo z univerzitetnimi knjižnicami v Zagrebu, Ljubljani in Sarajevu. Tako pomembna dela, ki smo jih dobili z zamenjavo, so n. pr. delo in korespondenca Richarda Davida, slovar ameriških biografij, enciklopedija socialnih znanosti in še mnogo drugih.

Knjižnični knjižni sklad se nenehno izpopolnjuje in narašča. 1. oktobra t. l. so imeli 559.337 publikacij.

Pri nabavljanju knjig se oziramo predvsem na znanstvena dela splošnega značaja ter na univerzalna dela, ki koristijo vsem — leksikone, enciklopedije, slovarje in podobno, kajti naša univerza ima okrog 200 knjižnic, ki zbirajo dela ožjih specialnosti. Druge knjižnice pa imajo leposlovje in podobno. Zato se moramo mi ravnati predvsem po tradiciji — da namreč ne prekinemo kontinuiteto v zbiranju revij, ki jih knjižnica že dolgo prejema.

Univerzitetna knjižnica seznanja bralce s svojim knjižnim skladom in obvešča o novih publikacijah. Zato pošiljajo katedram sezname novih knjig iz njihovih strok. Knjige stalno razstavlja v vitrinah, ob pomembnejših datumih pa pripravijo tudi posebne razstave. Lani je bilo izposojenih skupno 32.213 publikacij, knjig revij in časopisov. V naših jezikih je bilo izposojenih 21.231 publikacij, v tujih jezikih pa 8420 publikacij raznih znanstvenih panog. Vpisanih je bilo 4076 novih bralcev — študentov, profesorjev, znanstvenih delavcev. Primerjava s prejšnjimi leti pričča, da so se te številke zelo povečale. Zanimanje narašča. Navesti moramo pa še zanimivo opazko upravnice knjižnice:

Mnogo je študentov, katerim je naša knjižnica le topla, udobna soba. To so predvsem mlajši študentje, ki se uče iz svojih zapiskov in učbenikov. Naša knjižnica pa je znanstvena knjižnica in namenjena predvsem znanstvenikom in študentom, da

lahko iz njenih virov pripravljajo znanstvena, seminarjska in diplomska dela.

Ze ob devetih je čitalnica prepolna. Pred garderobo pa je vrsta 150 sedežev je malo za številne obiskovalce.

Prostor je naš pereč problem, pravi Milica Prodanović. Poslopje je postalo premajhno za uspešno delo, ne more zadostovati več niti za številne knjige. Že večkrat smo na ta problem opozarjali, a nismo ničesar dosegli.

Od 15. septembra, ko je univerzitetna knjižnica začela delo v novem šolskem letu, do danes se je vpisalo okrog 2000 študentov. Knjižnica išče izhoda z ukrepi, ki jih študentje imenujejo »diskriminacija« (študentje prava n. pr. nimajo dostopa v knjižnico, ker imajo na svoji fakulteti dovolj veliko knjižnico).

Ves kolektiv si prizadeva, da bi nabavil dobre knjige, časopise in revije ter jih nudil bralcu. Najlepše priznanje tega napora pa je živahno uporabljanje tega sklada, pridobivanje bogastva znanja, ki je shranjeno v njem.

V. Novaković

Enajsta številka „POGLEDA 53“

Nova številka »Pogleda 53«, ki je pravkar izšla iz tiska, objavlja članke Milana Kangrga »Problemi ideologije«, Dalibora Brzovića »Jezik in nacija«, Tvrta Skoba »Odnos individualnega in zgodovinskega razvoja organizmov« in Djordja Nikolića »Rudjer Bosković — Latinec ali Slovan?«

Nadalje piše Slavko Borojevič o kongresu biologov Jugoslavije in o delu Sekcije za genetsko in citologijo. Ivo Vidan je prispeval članek »Pozitivistična estetika I. A. Richardsa«, Milan Damjanović »Ob prevodu Venturija«, Miodrag Čekić pa ocenjuje Dragana Jeremića »Sodobno filozofijo Zahoda«, Mirislav Demerec piše o organizaciji znanstvenega raziskovanja v ZDA, Hrvoj Iveković o nekaterih aktualnih vprašanjih vseučilišč, M. Spoljar pa o sedmem mednarodnem radiološkem kongresu. Posamezna številka stane 70 din.

Iz ciklusa »O sodobnih tujih literaturah« bo v četrtek, dne 12. novembra, ob 19. uri tretje predavanje

»ČRNCI V AMERIŠKI KNJIŽEVNOSTI«

Predava tov. Vasja Ocvirk — urednik literarne rubrike Radia Ljubljana, v prirodoslovni dvorani Univerze (bivša fizikalna), vhod iz Gosposke ulice

DELO NASIH ZALOŽB

Problemi založbe „OBZORJA“ v Mariboru

Naš sodelavec Vojko Novak se je obrnil na prof. Jožeta Košarja, ravnatelja mariborske založbe »Obzorja«, z nekaj vprašanji.

Kakor nam je znano, je imela vaša založba doslej precejšnje težave?

Založba »Obzorja« je začela z delom v zelo težkih razmerah. Bilo je to v času velikih sprememb v našem gospodarskem sistemu, ki so imela med drugim za posledico znatno podražitev papirja in tiskarskih del. Razumljivo je, da je morala te težave v veliki meri občititi zlasti mlada založba, ki ni imela na voljo nobenih fondov niti ne zadostnih obratnih sredstev. Vendar se ji je posrečilo prebroditi vse začetne težave, tako da danes njen obstoj ni več ogrožen. Pri tem je bila založba deležna polnega razumevanja tako lokalnih oblastnih kakor političnih forumov. V stiski ji je pomagal z brezobrestnimi posojili in podporami zlasti MO OF oziroma SZDL, za kar gre zahvala v prvi vrsti sekretarju MK ZKS tov. V. Majhnu in predsedniku MLO tov. M. Ledniku. Danes predstavlja

Založba »Obzorja« dokaj trdno gospodarsko podjetje, ki ni omejeno samo na založniško dejavnost, marveč hkrati upravlja tudi osem lastnih knjigarn in papirnic.

Kaj je bilo v vašem dosežanju delu dobro in kaj smatrate za pomanjkljivo?

Bile so tu — in deloma še danes obstoje — težave v organizacijskem in tehničnem pogledu, katerim so se pridružile, kakor je bilo omenjeno, še gnotne neprilike. Vse to seveda ni moglo vplivati na naše založniško delo pospeševalno, marveč ga je v znatni meri hromilo. Tako bo morda ob kritičnem pretresu našega dela ta ali oni pogrešal sistematičnost in načrtost pri izdajanju knjig in publikacij; drugemu se bo spet zdelo, da so bile izdane publikacije premalo skrbno izbrane itd. Takih pomanjkljivosti je bilo več in se jih založba dobro zaveda. Vendar se jim v teh razmerah ni bilo mo-

goče popolnoma izogniti. Ko bo založba dobila tudi v uredniškem odboru vsaj enega profesionalca — danes opravljajo to delo člani odbora, ki so poklicno zaposleni drugod, brezplačno v svojem prostem času — se bo tudi tu stanje izboljšalo. Kljub vsemu pa lahko štejemo založbi v dobro, da je vsaj okvirno svoje delo še dokaj dobro organizirala s tem, da je ustanovila vrsto knjižnih zbir, postavila le-tem urednike in dala poudarek izdajanju domačih del.

Vaš letošnji program? Ali ga mislite v prihodnje še razširiti? Kakšnega pomena je delo založbe v tem delu Slovenije?

Založba izdaja knjige in publikacije v okviru svojih stalnih zbir in deloma tudi izven njih. Naj jih nekaj navedem!

V Prežihovi knjižnici izhajajo predvsem leposlovna dela. To bomo izdali med drugim Miška Kranjca dve povesti iz sodobnega življenja »Nekoč bo lepše«, Antona Ingolića zbirko novel »Sončni reber« in »Novela mladih« (F. Bohanca, A. Henga in L. Kovačiča).

V Poljudnoznanstveni knjigi bo izšla obširna gospodarsko-zgodovinska razprava »Industrializacija Mežiške doline«, ki jo je napisal Ivan Mohorič, in Marijana Kozine »Uvod v glasbo«.

V zbirki Ljudske igre bo objavljena kmečka drama Prežihovega Voranca »Pernjakovi« (v odski adaptaciji Herberta Grünna) in Pera Budaka drama »Meteža«.

V Zabavni knjižnici bodo izšle poleg drugega Nika Kureta »Saljive zgodbe o Lemberžanah« (z bogatim narodopisnim komentarjem) in Milana Koblarja »Sesta veselisa«.

Zbirka Pravljičica ima v načrtu nadaljnjo izdajo cele vrste izvirnih domačih in tujih pravljic, pripovedk in basni, namenjenih mladini.

V Knjigi za vsakogar bo izšla poleg mnogih drugih del izvorna potopisna reportaža Zd. Stambuka »V abesinskih džunglah«.

Knjižnica za starše bo priobčila G. Šilha in A. Ferlinca »Moralno vzgojo«, Drage Humeke populjno razpravo »O učenju« in še to in ono.

Omeniti moram tudi obširno literarno zgodovino ki jo je napisal prof. Stanko Janež »Prepisal jugoslovanskih književnosti«, v dveh bogato ilustriranih knjigah, in dr. Helene Stupanič-Tominšek Zgodovino slovenskega

slovstva v 19. stoletju: »Od Prešerna do Cankarja«. Pripravljena za tisk je tudi zanimiva knjiga spominov dr. Mirka Černiča »Doživljaji in doživetja«.

V programu založbe je nadalje manjše število prevodov iz sodobne in starejše svetovne književnosti, tako n. pr. Romaina Rollanda »Michelangelo« in dr.

Iz te nepopolne, le delne navedbe del, ki so v programu založbe za to in prihodnje leto, je razvidna založniška usmerjenost Obzorij; zato o njej ne bom posebej govoril. Založba bo ta svoj program v skladu z materialno zmogljivostjo iz leta v leto širila in izpopolnjevala.

Založba Obzorja želi predvsem slovensko izvorno knjigo, ki jo naše osrednje založbe v zadnjem času morda nekoliko zapostavljajo, čimbolj razširiti na »svoje« področju (pa seveda, tudi drugod); to je njena posebna naloga, saj je bila prav na tem ozemlju slovenska knjiga med okupacijo domala iztrebljena. Ta cilj bo skušala doseči s čim cenjejšimi izdajami. Sicer pa je njen pomen za ta del Slovenije v precejšnji meri istoveten s pomenom revije »Nova obzorja«, o tem pa sem že govoril.

Kako je z originalnimi teksti? Odgovor na to vprašanje je

dobro razviden iz vsega mojega dosedanjega razgovora z Vami.

Kakšno je vaše mnenje o ceni in prodaji knjige?

Ce naj opravlja knjiga tisto izobraževalno in vzgojno funkcijo, ki ji v socialistični družbi gre, potem njena cena ni primerna, saj ni v skladu s trenutno kupno močjo našega človeka. Mislim, da mora tiskana beseda po svoji ceni postati dostopna čim širšim množicam, ki jim je lepa knjiga potrebna in si jo tudi same želijo. Danes je prav zaradi visokih cen nastopila na knjižnem trgu začasna stagnacija, kar se kaže v manjšem povpraševanju po knjigi na eni strani in v nižji nakladi knjig kot nujni posledici na drugi strani; le-ta pa ima, razumljivo, za nadaljnjo posledico še večje zvišanje cen; tako se v tej medsebojni prepletlosti osnovno zlo samo po sebi povečuje, namesto da bi se zmanjševalo.

POPRAVEK

V torkovi številki, 10. decembra, se je v članku »Razstava Alenke Gerlovičeve« vrnila ne-ljuba netočnost. Gerlovičeva kot član Umetniške zadruge ni še doslej nikdar razstavljala niti v raznih izložbah, niti v komisijski trgovini v pasaži nebotičnika. S tem popravljamo izjavo našega recenzenta.

VSEGA DO MALEM ZA VSE

Nekatera krajevna imena so prišla v zgodovino

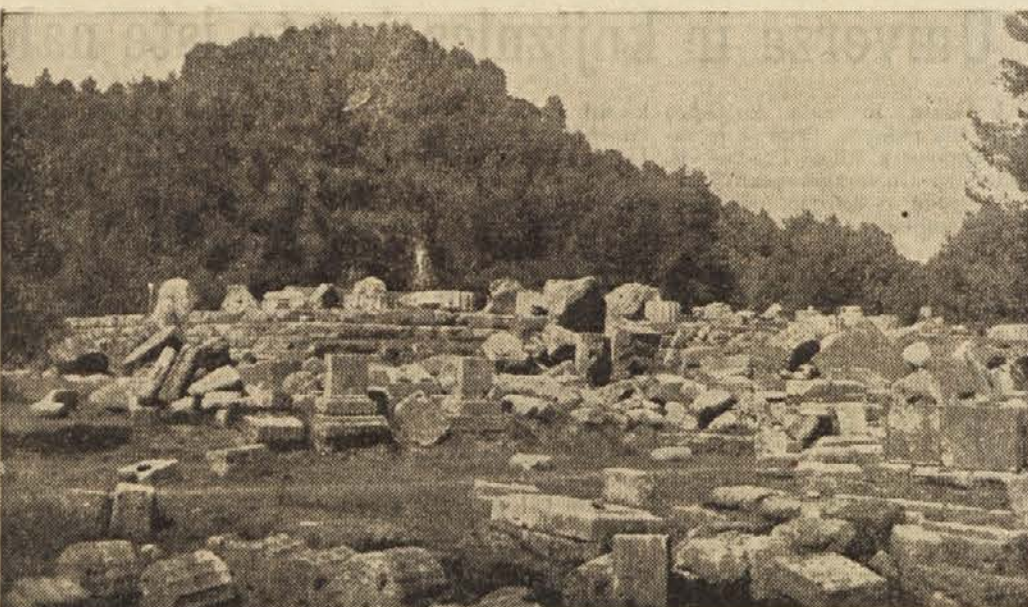
Sarajevo, Olimpija, Termopile, Waterloo, Tannenberg, Canossa...

Zalosten sloves je doseglo naše mesto Sarajevo, kjer je atentat na avstrijskega prestolonaslednika Ferdinanda sprožil prvo svetovno vojno. Nemci bi zelo radi pozabili na mnoga krajevna ime-

starejše od Rima, naj bi bilo mesto Tartesos onstran Gibraltara v vzhodni Španiji. Ustanovili so ga baje Grki. O tem svetovnem mestu zdaj nihče več ne govori, nasprotno pa je bilo na svetu več

derik Veliki premagal avstrijsko vojsko. Mesteca Lützen je znano daleč po svetu že nad 300 let kot kraj, kjer je Gustav Adolf v tridesetletni vojni premagal Wallenstein, pa je v bitki padel.

janskem gradu, je cesar Henrik IV. baje prosil papeža, naj prekliče njegovo izobčenje iz Cerkve. O ljudeh, ki obžalujejo, če so kaj hudega storili, in ki se hočejo pobojšati, še zdaj pravimo, da gredo v »kanoso«. Tudi imena rojstnih krajev slavnih mož so prišla v zgodovino. Naj omenimo samo Stratford, kjer se je rodil in umrl Shakespeare.

Olimpija: Razvaline Zeusovega in Kronovega svetišča

na, na Coventry, Lidice in dolgo vrsto požganih mest in vasi, da niso že prišla v vojno zgodovino. Najstarejše zahodno mesto,

vasi, ki so postale svetovno znane in katerih imena so se ohranila do dandanašnjih dni.

Olimpijski maratonski tek je dobil ime po kraju severovzhodno od Aten, kjer so Grki pred dobri 2400 leti premagali Perzije. Sel, ki je oznanil zmago, je tekel 42,2 km daleč, na cilj, v Atenah, pa se je mrtev zgrudil. Tudi o otočku Salamis v Egejskem zalivu bi zdaj nihče ne govoril, da ni zaslovel po pomorski zmagi Grkov nad Perziji pred 2400 leti.

Tannenberg — vzhodnopruska vas — je zaslovela v prvi svetovni vojni. Pri tej vasi je namreč Hindenburg premagal II. rusko armado. Nepozabna so imena vasi Nazaret in Betlehem. Genezeška jezera in drugih biblijskih mest. Otoka Elba in Sv. Helena se morata zahvaliti Napoleonovemu pregnanstvu, da sta prišla v zgodovino. V Canossi, itali-

Penicilin in streptomycin izgubljata učinkovitost

V Angliji penicilin in streptomycin čedalje bolj izgubljata učinkovitost v boju proti raznim boleznim, ker so postale bakterije odporne proti tem antibiotikom. Dr. Maclean iz znane londonske bolnišnice Guy je rekel, da so krivi bolniki in zdravniki. Zdravniki dajejo bolnikom premajhne ali prevelike doze antibiotikov v nerednih presledkih. Doziranje mora biti popolno in bakterijam ne smemo omogočiti, da ostanejo žive. Krivda bolnikov pa je v tem, da se po prvi injekciji navadno počutijo bolje in ne gredo več k zdravniku, da bi dobili še nadaljnje doze antibiotikov. Če bolnik, ki ni zaključil zdravljenja, prenese vse odporne klice, ostanejo odporne tudi pri novem bolniku in tako se širijo.

Položaj bi bil zelo nevaren, če ne bi imeli zdravnikov na razpolago še drugih antibiotikov proti istim boleznim. Mnoge bolezni, med njimi tudi pljučna tuberkuloza, ki so jo še nedavno uspešno zdravili s streptomycinom, so razvile nove vrste proti streptomycinu odporne bakterije.

Zmagovalca Hillary in Tensing, v sredini vodja odprave Hunt

Zmaga nad Everestom v filmu

Posneti tako pomemben dogodek, kakor je zmaga nad najvišjo goro sveta, ne pomeni samo poskrbeti za nazorno poročilo sedanjim rodovom, marveč tudi zapustiti važen dokument potomcem. Če je kdaj imel človek s filmsko kamero v rokah velike skušnjave, da bi se pred svetom pobahal, jih je pač imel udeleženec zmagovite angleške odprave Thomas Stobart. Saj se človek nehoče vprašati, mar ni naš rod vreden vsega občudovanja, mar prav plezalci naših dni niso dosegli zmage, po kateri so zaman hrepeneli celji rodovi? Angleški film o odpravi na Mount Everest se je tej nevarnosti skrbno ognil.

V filmu ne vidimo niti trohice samohvale ali poveljevanja lastnih uspehov. Film ni nobena junaška pesem ali epos, marveč zgolj barvno filmsko prikazovanje dogodkov in doživetij od prvih priprav, od izbire čevljev, preizkušnje šotorov in potrebščin do potovanja skozi Nepal in Tibet in do plezanja na vrh Mount Everesta. Seveda Stobart s filmsko kamero ni mogel spremljati Hillaryja in Tensinga prav do vrha in opustil je tudi poskus, da bi zadnje napete prizore kakorkoli prikazal kje drugje. Človek, ki film gleda, pa najbolj napetih prizorov tudi ne pogreša, saj je ves film napet in sestavljen tako, da rad verjameš vračujočima se alpinistoma, da sta bila na vrhu.

Stobartova barvna fotografija je vzvišena nad vsako pohvalo. Filmu se pozna, da Stobart med snemanjem ni uporabljal nobenih trik, marveč da je pustil filmskemu traku, da je nemoteno beležil vse, kar je kamera zajela. Na vprašanje, zakaj so se angleški alpinisti s Tensingom odločili za plezanje na Mount Everest, ni mogoče odgovoriti z lepo zvonenimi frazami, marveč samo s trezno ugotovitvijo vodje neke prejšnje odprave, ki je rekel: »Ker ta gora pač stoji na svetu.«

Dobro bi bilo, da bi film o zmagi nad najvišjo goro sveta čimprej prišel tudi k nam. Najbrž ga bo treba drago plačati, toda zanimanje zanj bi bilo nedvomno tako veliko, da bi naši kinematografi stroške zlahka krili.

MALI LEKSIKON

Vprašanja:
Katera ženska je bila v naši državi prva razglašena za narodnega heroja?
Kateri narod uživa v hrani največ kalorij?
V kateri pomorski bitki je brezlični brzozav pripomogel k zmagi manjšega ladjevja?
Kolikšna je površina Drine in njenih pritokov?
Kateri letni čas je za rast otrok najugodnejši?

Odgovori:
Prva ženska, narodni heroj osvobodilne vojne naših narodov, je Marija Bursać. Rodila se je leta 1924 v vasi Kamenici pri Drvaru. V narodnoosvobodilno borbo se je vključila, ko ji je bilo 17 let. Že leta 1943 je kot dvajsetletno dekle sodelovala v napadu na nemške bunkerje. Vrgla je bombe v dva bunkerja, da je streljanje iz njih takoj prenehalo. Na umiku je nosila ranjenega tovariša. Tedaj pa jo je zadel drobec sovražne granate in je ubila. Za junaštvo v bojih je bila razglašena za narodnega heroja Pesnik Branko Ćopić pa opeva njeno junaško smrt v pesmi »Marija na Pekosihe«.

Iz statističnega pregleda Združenih narodov za leto 1952 o prehrani prebivalstva posameznih dežel vidimo, da so glede kalorične vrednosti hrane na prvem mestu Irca. Vsak Irca dobi na dan 3500 kalorij. Sledi Nova Zelandija s 3450, Avstralija s 3280, Svica s 3250, Kanada in Švedska s 3240, Islandija in Finska s 3230, Argentina s 3190, Norveška s 3180, Dansko s 3150, Velika Britanija s 3090 kalorij. Na zadnjem mestu je Indija, kjer odpade na prebivalca samo 1570 kalorij.

Leta 1904, med rusko-japonsko vojno za nadvlado v Mandžuriji in Koreji, so Rusi izgubili bitko pri Čušim-kih vratih na poti v Vladivostok. Čeprav so imeli znatno močnejše ladjevje od Japoncev. Ruskemu brodovju je povelejal admiral Roždestvenski, po zvezi na admiral Nebogatov, ju ponemku pa admiral Togo. Ja ponci so morali svojo zmago pripisati brezličnemu brzozavu na svojih ladjah. Rusi so izgubili 35 ladij (samo trije rušili so se rešili tako, da so hitro odplovi v Vladivostok). Rusi so imeli 7000 mrtvih in 6000 ranjenih, Japonci pa so izgubili samo tri torpedovke ter 116 mrtvih in 538 ranjenih mornarjev.

Po površini stoka Drine z njenimi pritoki Pivo, Tara, Sutjeska, Čeotina, Pračo, Limom, Ržavom, Drinjačo, Jadrom in Janjino sodi med naše največje reke. Površina stoka same Drine znaša 19.569 km², površina njenih glavnih pritokov Pive in Tare 3122, vseh ostalih pritokov skupaj pa 11.493 km². Najdaljši Drinin pritok je Lim (219 km), dalje Tara (140 km) in Čeotina (106 km). Drina je glede vode bogatejša od Morave. Njena vodna sila znaša ob povprečnem vodostaju 391 tisoč KS.

Na podlagi dolgoletnega proučevanja vpliva letnih časov na rast otrok, starih nad 9 let, so strokovnjaki ugotovili, da otroci zlasti hitro rastejo in se razvijajo, od septembra do decembra, ko največ pridobijo na teži. Najmanj pridobijo na teži od maja do avgusta.

Težnost kot vir energije

Neki angleški znanstvenik je na seji Društva za pospeševanje znanosti v Liverpoolu izjavil, da ni izključeno, da bo človek v dohodni bodočnosti premagal in izkoristil težnost kot vir energije. Ko je govoril o tehniki v prihod-

njih 2000 letih, je poudaril, da je kontroliranje težnosti za zdaj še stvar domišljije, ker jo še zelo malo poznamo. Če pa bi težnost premagali, bi se odprlo človeštvu novo področje uspehov. Silo težnosti bi lahko celo proizvajali, njeno intenzivnost in smer pa poljubno spreminjali. Tako bi lahko premagali težave in ovire v poletih na planete, manjše od naše Zemlje.

Ko je govoril o praktičnih vprašanjih, je angleški znanstvenik rekel, da bi lahko energijo črpali iz plime in oseke, kot neizčrpeljivega vira. Drugi neizčrpni vir pa bi lahko bila notranjost zemeljske oble. V Zemljo bi morali izkopati zelo globoko jamo. Pri kopanju pa bi morali biti previdni, da ne bi nastala strašna katastrofa. Malone neomejene količine vodika bi lahko dobili iz morja ali iz zraka in jih tudi uporabil za vir energije. Težko vodo bi lahko uporabljali kot gorivo.

Američani se hitro množijo

V New Yorku je izšla statistika o prebivalstvu vsega ameriškega kontinenta. Iz nje je videti, da narašča število prebivalstva latinskih držav dvainpolkrat tako hitro, kakor v drugih delih sveta. Dezele Latinske Amerike, skupaj s Karibskim otočjem imajo zdaj 173 milijonov prebivalcev, torej približno toliko, kakor ZDA in Kanada skupaj. Če se bodo ljudje v teh deželah tako hitro razmnoževali do leta 2000, bodo imele latinsko-ameriške države že 550 milijonov prebivalcev proti 220 milijonom v ZDA.

... In konec koncev se mi je posrečilo izdelati pitno vodo v tabletah. Če hočete spet dobiti pitno vodo, raztopite tableto v vodi... (Frankfurter Illustrierte)

Gido izkoriščanje praznovernih zamorcev

Med njimi sta se pojavila dva »preroka«, ki se izdajata za »boga«

Evropejci in celo Američani skoraj ne morejo razumeti početja zamorskih verskih fanatikov. Zadnje čase nastopata med praznovernimi zamorcji zlasti dva premetena izkoriščevalca človeške naivnosti in praznoverja. Oba se izdajata za »boga« in oba imata na zamorce zelo velik vpliv. O obeh smo kratko že poročali.

Prvi je Father Divine, ki se je sam razglasil za »božjega očeta«. To je pravi lisjak, premeten in izkušen zamorski duhovnik, o katerem nihče ne ve, ali je star 60 ali 70 let. Leta 1946 se je oženil z 26 let staro Kanadanko Edno Rose Ritchings, lepo plavalasko modrih oči, znano pod imenom »deviška nevesta«. Svojo

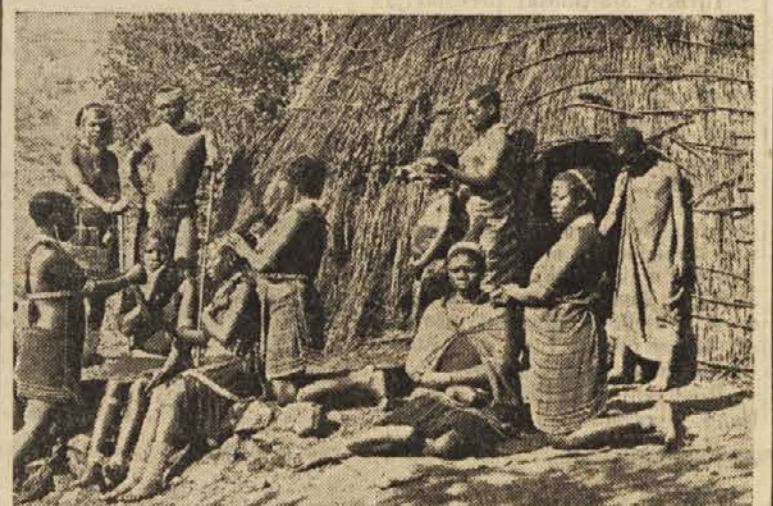
spalnico deli z gospo »Peaceful« (zelo miroljubna) in tretjo osebo, ki mora biti zmeraj navzoča, če

grizenih, zapeljanih in zaslepljenih vernikov.

Prerok Jones je imel 26 kovčkov in v njih 400 oblek. Samo njegov krzneni plašč je vreden 12.900 dolarjev. S seboj je pripeljal dva komornika, dve tajnici, brivca, dva čuvaja in kuharja. Na nasprotni strani pa je

ščino gosti. Rekel je, da je sam na dan samo enkrat, in sicer zjutraj, drugače se posti.

Sele na tiskovni konferenci se je Jones v pogovoru z novinarji sprostil. Pokazal jim je zapestnico z 812 demanti in jim rekel, da bo smrt še pred koncem našega stoletja izgubila oblast na svetu. Spričo te trditve je eden izmed njegovih pristavešev iz Philadelphije navzlic črni polti hudo prebledel. Slo je namreč za lastnika pogrebnega zavoda. Prerok mu je rekel, da bodo postali grobarji, mizarji, ki izdelujejo krste, in sploh vsi ljudje, ki imajo opraviti s pogrebi, brezposelni. Ko so ga po srečanju z »božjim očetom« vprašali, kakšen vtis je dobil, se je neposrednemu odgovoru izognil. Rekel je samo, da je doživel pomemben dogodek, da pa ne ve, če mu bo bog dovolil, da bi se svetu razodel. Ubogi zamorcji, katerih predniki so živeli še v kočah strica Toma, bodo morali torej še čakati, kdaj se jim bo ta slepar »razodel«.

Prizor iz življenja zamorskih žena

stopi v sobo Father Divine. Tretja ženska pravi o sebi, da je drugo vtelesenje tiste žene, ki so jo pred mnogimi desetletji zaupali mlademu pastorku. Njen mož imenuje mnoge razkošne hotele, s katerimi razpolaga, »nebesa«. V njih lahko človek zelo poceni dobi sobo in hrano. Hotele vzdržujejo predvsem s prispevki vernikov, ki jih je kakih pet milijonov. Med njimi je tudi več belcev. Ameriška sodišča pa se zanimajo za sumljive posle tega zamorskega duhovnika.

vzbujala splošno pozornost »Mother Divine«, Edna Rose, v krasni, z orhidejami okrašeni obleki in dragoceni krzneni halji. Verski fanatiki so to »božjo družbo« navedušeno pozdravili. Orjaški policaj je komaj vzdrževal red. »Father Divine«, pa je samo dvignil roko in že se je množica pomirila.

Kmalu potem se je odpeljala izpred hotela dolga kolona krasnih avtomobilov. Gospoda se je odpeljala k zajtrku. Miza je bila bogato obložena in prerok Jones je presenečeno gledal, kako se njegov nasprotnik s svojo dru-

Žepni röntgenski aparat

Dva ameriška inženirja z univerze Iowa sta izdelala röntgenski aparat, ki je tako majhen, da ga človek lahko nosi v žepu tolovnika. Zato je novi aparat zlasti primeren za vojaške namene in za primere nesreče. V krajih, kjer ni v bližini bolnišnice, z njim namreč lahko ugotove prelom kosti ali najdejo kroglo globoko v človeškem telesu. Röntgenski žar-ki pri tem aparatu ne prihajajo iz röntgenskih cevi, povezanih z električnim tokom, marveč iz drobnega koščka kovine kalija. Ta kovina še ni bila dovolj raziskana. V seznamu kemičnih elementov je vpisana pod številko 69 z atomsko težo 169,4.

V petek, 13. novembra ob 19. uri bo predavanje iz cikla »Najvažnejše področje iz elektrotehnike«
»O NEVARNOSTI ELEKTRIČNEGA TOKA IN O ZAŠČITNIH MERAH«
kdaj se električne naprave nevarne, kje nam grozi nevarnost, o zaščitnih merah za zmanjšanje nevarnosti električnega toka, vpliv toka na človeško telo
Predavanje bodo dopolnjevale skioptične slike. — Predava prof. dr. ing. Drago Matanovič v prirodoslovni dvorani na Univerzi (bivša fizikalna), vhod iz Gosposke ulice. Posebno vabimo tiste, ki imajo opravka z električnimi napravami

VAŽNI NASLOVI V LJUBLJANI

Uredništvo »Ljudske pravice« Borbe, nočni urednik ima telefonsko št. 23-261
Reševalna postaja, Zaloška 25, tel. 22-444
Porodnišnica, Slajmerjeva 3, tel. 20-215
Otroška klinika, Ulica Stare pravde 4, tel. 20-975
Dežurna lekarna, Prešernov trg št. 5, tel. 20-115
Zavod za socialno zavarovanje, Miklošičeva 20, tel. 23-081-083
Zdravstvena dežurna služba, Miklošičeva 20, tel. 23-081
DOZ, Miklošičeva 19, tel. 21-776
Notranja uprava, Prešernova ul., tel. 21-100 in 21-200
Gasilna hiša, Krekov trg, tel. 23-553
Dežurni tajništva za notranje zadeve Ljubljana-mesto, telefoni 21-100, 21-200, 21-600, 21-700
Dežurni za prometne nesreče, tel. 20-683
Putek, Titova 21., tel. 20-472
Elektrarna, Magistrat, tel. 22-121
Plinarna, Resljeva 28, tel. 20-555
Vodovod, Kreskov trg 10, tel. 20-554
Železniška postaja, Trg OF, tel. 20-788
Avtoobusna postaja, Masarykova ul., tel. 23-065
Jug. aerotransport JAT, Miklošičeva 12, tel. 20-845
Hotel »Union«, Miklošičeva 1, tel. 20-570
Mestni avtotaksi, Slomškova 6, tel. 21-575
Kurivo, Masarykova cesta 15, tel. 20-570
Veleblagovnica NA-MA, Ljubljana: uprava - sekretariat, 22-563
komercialni oddelki, 22-571
računovodstvo, 23-059
centralno skladišče, 22-550
poslov. pri »Pošti«, 21-066
posl. pri »Promostovju«, 22-551
poslov. »Pohištvu«, 20-496
Trg. podjetje »Ušnje«, Ljubljana, Wolfova 1/II, direktor, 20-942
komerc. 22-284
Grosistični oddelki za usnje, Trubarjeva 41, 22-281
Detajlna poslovalnica za usnje »Ušnje«, Trubarjeva 41, tel. 22-281
Detajlna poslovalnica za usnje »Kočar«, Trubarjeva 16, 23-058
Grosistični oddelki za obutev, Gradšče 10, 20-517
Trg. podjetje »Volna«, Ljubljana, tel. 22-562
Prodajalna »Volna«, Ljubljana, Nazorjeva 3, tel. 20-683
Prodajalna »Korotane«, Ljubljana, Celovška 71, tel. 22-683
Slovenija - Impex, trg. agencija za izvoz in uvoz - Beethovnova 14/1, tel. 23-915
Galanterija, trg. grosistično podjetje, Ljubljana: direktor, 23-273
komercialni, 23-271
skladišče, 23-275
računovodstvo, 23-276
Trg. podjetje »Izbrina«, Ljubljana, Wolfova 1/1, uprava, direktor, 23-521
komercialni odd., 20-235
skladišče Mestni trg 21, 21-195
poslovalnice: »Perlo«, Miklošičeva 12, 20-122 - »Manon«, Prešernov trg 3, 21-573 - »Moda«, Nazorjeva 5, 20-255 - »Okras«, Copova 54, 21-149 - »Vzvrnina«, Trubarjeva 31, tel. 20-441
Agrotehnika - export-import, Ljubljana, tel. 20-143
direktor, 21-446
oddelki za uvoz in prodajo, 21-778, 20-547
oddelki za les, 21-053, 23-048, 20-377
oddelki za živino, 20-365
oddelki za tehnično službo, 20-143 (int. 19)
oddelki za posredovanje in kmetijske pridelke, 21-820
odd. za servisno službo, 21-305
trgovina, Gosposvetska c. 3, tel. 21-658
Mestno brevožno podjetje »Meprom«, uprava - mehanične delavnice, karoserijska delavnica, tapetniska delavnica, ličarska delavnica, vulkanizerska delavnica - tel. 21-392
Prometna pisarna - Prevozni garaže - tel. 20-823
Spedičija - Ljubljana, podjetje za tuzemske in mednarodne Transporte, uprava Titova 33, tel. 21-392
direktor, tel. 20-851
kosovna odprava, Metelkova št. 4, tel. 21-719
avtodisponenca, tel. 21-690
avtogaraža, Središka 1, 23-290

DNEVNE NOVICE

VI. seja mestnega zbora MLO glavne mesta Ljubljane, ki je bila razpisana za 13. novembra 1953, je preložena na 17. novembra 1953 ob 16. uri. - Dnevni red: 1. Odlok o javnem redu in miru; 2. Odlok o tržnem redu; 3. Odlok o poklicni gasilski četi; 4. Odlok o ustanovitvi sklada za izredne socialne podpore MLO; 5. Sklenitev pogodb z UNICEF glede izgradnje mlekarstva v Ljubljani.

Društvo visokošolskih profesorjev in znanstvenih delavcev v Ljubljani vabi svoje člane na predavanje, ki bo dne 13. novembra ob 18. uri v Prirodoslovno-matematični predavalnici na Univerzi. Govoril bo univ. prof. in rektor Univerze dr. Fran Zwitter »O politični zgodovini Trsta«.

Ljudska skupščina LRS razpisuje mesta starih pripravnikov za skupščinske stenografe. Kandidati za pripravnike morajo v stenografiji obvladati hitrost najmanj 65 besed v minuti. Predhodna praksa ni potrebna. Lastnorodne prošnje je z življenjepisom poslati najkasneje do 20. t. m. Sekretariatu Ljudske skupščine LRS, Ljubljana, Erjavčeva 18.

Iniciativni odbor za ustanovitev Društva inženirjev in tehnikov-strojnikov LR Slovenije, vabi vse inženirje in tehnične strojnike, da se v čim večjem številu udeležijo ustanovne skupščine Društva strojnih inženirjev in tehnikov Slovenije, ki bo v soboto 14. novembra 1953 ob 16.30 v prostorih Šahovskega zveze Slovenije (bivša Batovov palača) Ljubljana, Cankarjeva 1/II.

Obišči čitalnico Društva LRS za Združene narode na Cankarjevi 5-II, ki je odprta vsak dan od 9 do 11 ter od 17 do 19, razen ob sobotah popoldne.

Sardelice in živi krapl danes v ribarnici.

Umrlj so v Ljubljani: Oblak Franc, poljski delavec. Pogreb bo danes ob 11 na Zalah. Kerševan Marta, gospodinja. Pogreb bo danes ob 14.30 na Zalah. Kolar Marija, gospodinja. Pogreb bo danes ob 15.30. Šeber Franc, zasebnik. Pogreb bo v petek ob 15 na Zalah. Inž. Klodič Maks, upokojenec. Pogreb bo v petek ob 15.30 na Zalah.

DANES IN JUTRI KONCERTI

Odlinl zagrebški pianist Jurica Murai koncertira jutri ob 20.15 v Filharmoniji. Murai je na jugoslovanski turneji z velikim uspehom koncertiral v Zagrebu in Beogradu. Spored obseg dela Francka, Chopina in Musorgskega. Vstopnice od 80 din. nazdol.

GLEDALIŠČA

DRAMA - LJUBLJANA: Četrtek, 12. nov. ob 20: Mollière: »Zlahtni meščani«. Abonma red H. Petek, 13. nov. ob 20: Salacrou: »Tak kakor vsi«. Abonma red S dram-ski. Sobota, 14. nov. ob 20: Salacrou: »Tak kakor vsi«. Abonma red C.

OPERA: Četrtek, 12. nov. ob 15: Foerster: »Gorenski slavček«. Gostovanje Rudolfa Franca. Zaključena predstava za gimnazijo v Kamniku. Sobota, 14. nov. ob 19.30: Verdi: »Rigoletto«. Zaključena predstava za delegate Letne skupščine ZSJ. (Galerijski sedeži ter stojišča, dijaška in galerijska, v prodaji).

Zaradi pogreba člana Opere Zorana Pianeckega bo Opera v petek zaprta.

MESTNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA: Gledališka pasaža: Četrtek, 12. nov. ob 20: M. G. Sauvajon: »Trinajst jih bo«. Zaključena predstava za LMS. Petek, 13. nov. ob 20: Aristofan: »Lizistrata«. Izven. V korist Vzajemne pomoči. Sobota, 14. nov. ob 20: M. G. Sauvajon: »Trinajst jih bo«. Izven. Nedelja, 15. nov. ob 16 in 20.30: Jože Zemljan: »Odošitevi«. Gostovanje v Kopru.

SENTJAKOBSKO GLEDALIŠČE: Ljubljana, Mestni dom: Petek, 13. novembra ob 16: Tavčar-Marine: »Otok in Struga«, romantična igra z godbo. Sobota, 14. novembra ob 20: Tavčar-Marine: »Otok in Struga«. Prodaja vstopnic v Mestnem domu. Rezervirajte tel. št. 20-923.

MESTNO LUTKOVNO GLEDALIŠČE: Marionete: Levstikov (Sentjakovski) trg: Petek, 13. novembra ob 17: Pengov-Simončič: »Zlata ribica«. Sobota, 14. novembra ob 17: Taufert-Novy: »Moja in živali«. - Ob 20.30: Poci: »Čarobne gosli«. Za odrasle.

KINO

KINO »UNION«: Ameriški barvni film »Skrivnostno življenje Walterja Mittyja«. Tednik. Filmske novosti št. 45. Predstave ob 16, 18.15 in 20.30. KINO »KOMUNA«: Francoski film »Gospod Hulot na počitnicah«. Tednik. Predstave ob 16, 18 in 20. KINO »SLOGA«: Ameriški film »Ob veliki ločnici«. Tednik. Predstave ob 16, 18 in 20. KINO »SOCA«: Franc. film »Parnska kartuzija«. Brez tednika. Predstave ob 16 in 19. Predprodaja vstopnic v vseh starih kinematografih od 10-11 ter od 15. ure dalje.

KINO »TRIGLAV«: Ameriški film »Plavalčje gledališče«. Predstavi ob 18 in 20. Predprodaja vstopnic od 17. dalje.

KINO »SISKA«: Ameriški film »Konec sveta«. Tednik. Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 15. ure dalje.

CELJE »UNION«: Amer. film »Zločin v Nevadi«. CELJE »DOM«: Ameriški film »Ob veliki ločnici«. BLEJ: Ameriški film »Afera na Trinidadu«.

KAMNIK: Angliški film »Hitrejši od zvoka«. JESENICE: RADIO: Ameriški film »Kapitan Horatio«. - »PLAVZE«: Avstrijski film »Kogar bogovi ljubijo«. KRANJ: STORZIČ: Ameriški barvni film »Plavalčje gledališče«.

RADIO

Dnevni spored za četrtek, 12. nov. 5.30-7.00 Dobro jutro, dragi poslušalci! (pester glasbeni spored) - vmes ob 5.45-5.55 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in pregled tiska - 6.00-6.10 Jutranja telovadba - 6.30-6.45 Napoved časa, poročila, vremenska napoved, objava dnevnega sporeda in radijski kolektar - 7.00-7.05 Kam bomo šli na izlet! - 12.00 Lahka glasba - 12.30 Napoved časa, poročila, pregled dnevn. sporeda in objave - 12.45 Zabavna glasba - 13.00 Črneh siedi z belih polj... - 13.15 Operne fantazije - 13.30 Sportno predavanje - Kaj manjka našim tekmovalcem - 14.00 Od Triglav do Ohrida (spored pesmi in plesov jugoslovanskih narodov, vmes ob 13.20 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in objave - 15.15 Zabavna glasba - 15.30 Cicibanom - dober dan! - 15.45 Glasba za eiclbane - 16.00 Zeleji sto - poslušatelj - 17.00 Napoved časa in poročila - 17.10 Zabavna in lahka glasba, vmes ob 17.30-17.40 Oddaja za žene - 18.00 Igra Plesni orkester Radia Ljubljana - 18.20 Ciklus predavanj iz slovenske likovne umetnosti - Romantika II. del - 18.40 Iz ustvarjanja mladih slovenskih skladateljev - 19.00 Radijski dnevnik in objave - 19.30 Zabavna glasba, vmes reklame - 20.00 Domače aktualnosti - 20.10 Koncert slovenske vokalne, zborovske in socialistične glasbe - 21.00 Iz umetniške delavnice papana Haydna - 22.00 Napoved časa, poročila in pregled sporeda za naslednji dan - 22.15 Za razvedrilo in ples igrajo znani orkestri - 22.55-23.00 Lahko noč! - 23.00-24.00 Oddaja Radia Jugoslavija za tujino na valu 327.1 m (Prenos iz Zagreba).

Dnevni spored za petek, 13. nov. 5.30-7.30 Dobro jutro, dragi poslušalci! (pester glasbeni spored) vmes ob 5.45-5.55 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in pregled tiska - 6.00-6.10 Jutranja telovadba - 6.30-6.45 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in objava dnevnega sporeda ter radijski kolektar - 7.00-7.05 Nasveti za kmetovalce - 12.00 Opoldanski koncert - 12.30 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in pregled dnevnega sporeda ter objave - 12.45 Zabavna glasba - 13.00 Glasbena oddaja za pionirje - 13.15 Koroska in Bela Krajina v narodni pesmi - 13.45 66. lekcija tečaja angleškega jezika - ponovitev - 14.00 Malo od večraj in malo od danes - 14.30 Radijske reklame - 14.40 Klavirske skladbe Bedricha Smetane - 15.00 Napoved časa, poročila in vremenska napoved - 15.15 Zabavna glasba - 15.30 Lahka in operna glasba - 16.00 Radijska univerza - Dr. Vital

Manohin: O dolgoročnih vremenskih napovedih - 16.15 Popoldanski simfonični koncert - Krek: Koncert za violino in orkester - Stravinski: Ognjemet - 17.00 Napoved časa in poročila - 17.10 Za ljubitelje opernih melodij - 17.50 Urednikova beležnica in pionirska pošta - 18.00 Mali koncert za mladino - 18.30 Kulturni pregled - 18.45 Igra trio Dorko Skoberne - 19.00 Radijski dnevnik in objave - 19.30 Zabavna glasba, vmes reklame - 20.00 Tedenski znanje-politični pregled - 20.15 Ludwig van Beethoven: Koncert za klavir in orkester št. 4 v G-duru - Blaž Arnič: Ples čarovnic - 21.00 Svet v satiri in humorju - Oliver Goldsmith: Dogodivščina potujočega igralca - 21.20 Plesna in zabavna glasba - 22.00 Napoved časa, poročila in pregled sporeda za naslednji dan - 22.15 Iz sodobne komorne glasbe - Liposček: Sonata za violino in klavir - Martin: Godalni kvartet št. 2 - 22.55-23.00 Lahko noč! - 23.00-24.00 Oddaja Radia Jugoslavija za tujino na valu 327.1 m (Prenos iz Zagreba).

RADIO KOPER

Četrtek, 12. novembra: 14.30 Javna tribuna - 14.40 Nazaj k mladini - vesele vigradne narodne pesmi - 17.00 Koncert komornega zloga Radia Zagreb - magnetofonski posnetek koncerta v Kopru - 17.20 Zabajni orkester Radia Zagreb s svojimi solisti - 17.40 Jugoslavija v narodni pesmi in plesu - 18.30 Glasbena kronika.

Petek, 13. novembra: 11.00 A. Casella »Paganijada« - F. Durante - Lunaldi: Koncert v G-molu za godalni orkester - 11.30 Emisija za djecu - 14.30 Obzorik - 14.40 Slov. narodne pesmi v priredbi poje slovenski oktet - 17.00 Koncert zloga CDJLA iz Beograda p. v. S. Krestiča. Na sporedu so dela Mokranjac, Skalvorskega in Simonitića - 18.15 Od ouverture do finala v popularnih operah - 21.00 Slušna igra: O'Neill: »Strast pod breskvi« - 22.30 Zabavna se in plešite z nami.

CELJSKE VESTI

LJUDSKA UNIVERZA CELJE: V četrtek, dne 12. t. m. bo v predavalnici učiteljska ob 19.30 predaval tov. Teržak Stane o temi Pokol v Kragujevcu - 1. 1941. Mnoge znanice in izseljenice iz minule svetovne vojne kot tudi vse zavedne Celjane bo predavanje gotovo zanimalo, zato vsi vabljani.

MESTNO GLEDALIŠČE CELJE: Nedelja, 15. nov. ob 15.30: Seliškari-Filipi: »Bratovščina sinjega galibasa. Izven.

Vremenska napoved

Napoved za četrtek, 12. novembra: Oblačno vreme, le na Primorskem in v višjih legah jasno do delno oblačno. Na Primorskem burja. Temperatura: najnižja od -6 do 5 stopinj C, na Primorskem okrog 10 stopinj C, najvišja pa od 4 do 11 stopinj C, na Primorskem okrog 15 stopinj C.

MARIBORSKE VESTI

DEŽURNA LEKARNA: Četrtek, 12. novembra: Lekarna »Melje«, Meljska c. 2. Petek, 13. novembra: Lekarna »Planinka«, Glavni trg 20.

KINO: PARTIZAN: Ameriški film »Krvna osveta«. UDARNIK: Ameriška barv. risanka »Dumbo«. POBEEZJE: Francoski film »Pravna identiteta«. STUDENCI: Italijanski film »Tri prepovedane zgodbe«.

Petek, 17. novembra: PARTIZAN: Ameriški film »Krvna osveta«. UDARNIK: Ameriška barv. risanka »Dumbo«.

CELJSKE VESTI

LJUDSKA UNIVERZA CELJE: V četrtek, dne 12. t. m. bo v predavalnici učiteljska ob 19.30 predaval tov. Teržak Stane o temi Pokol v Kragujevcu - 1. 1941. Mnoge znanice in izseljenice iz minule svetovne vojne kot tudi vse zavedne Celjane bo predavanje gotovo zanimalo, zato vsi vabljani.

MESTNO GLEDALIŠČE CELJE: Nedelja, 15. nov. ob 15.30: Seliškari-Filipi: »Bratovščina sinjega galibasa. Izven.

Novo knjige skz

Dr. Eman Pertl: MEDICINSKA KOZMETIKA: Kako si ohranimo zdravo in lepo kožo, 172 strani. Vezano 290 din. SLOVENSKI KNJIZNI ZAVOD V LJUBLJANI

NATEČAJ

PODJETJE »DUGA«, INDUSTRIJA BARV IN LAKOV v BEOGRADU, Viline Vođe 6: takoji sprejme: TRGOVSKEGA POTNIKA: TEHNIKA-TEHNOLOGA z urejeno vojaško obveznostjo: MOJSTRA LAKIRARJA: STROJEPISKO in STENODAKTILOGRAFA: Treba je dobro poznati barve in lake. - Plača po dogovoru. Prošnje pošljite na gornji naslov najpozneje do 20. novembra 1953 4814

Delavski svet: Strojne tovarne »MIHA MARINKO«, TRBOVLJE, obvešča vsa podjetja in ustanove, da je z današnjim dnevom nov naslov našega podjetja

»Strojna tovarna Trbovlje« V TRBOVLJAH

TRGOVSKO PODJETJE ZA PROMET Z NEKOVINSKIM GRADBENIM MATERIALOM IN LESOM ZA KURJAVO »GRADJA« - Beograd, Bulevar Revolucije 1a: obvešča vse svoje poslovne prijatelje, da je preselilo

PROSTORE DIREKCIJE V BULEVAR REVOLUCIJE 1a, I. NADSTROPJE (PALAČA »BEOGRAD«): Novi telefoni direkcije: 29-608 in 29-778. - Prosimo vse svoje poslovne zveze, da se v bodoče obračajo na novi naslov: Delovni kolektiv podjetja »GRADJA« 4834

ŽELEZARNA ZENICA

ZENICA: BO SKLEPALA POGODBE ZA SVOJE PROIZVODE DO 25. NOVEMBRA 1953 V DIREKCIJI PODJETJA V ZENICI 4871

Zatemnitev v GRETLEYJU

Roman o nacističnem vohunstvu v Angliji med drugo svetovno vojno. ILUSTRIRAL SABAHADIN BODŽIĆ

»Počakajte malo,« sem dejal mirno, videč da se pripravlja znova zakričati name, »preden me začnete oštevati. Poglejte tole.«

In pokazal sem ji listek, ki sem ga bil dobil.

»Jaz pa sem dobila vaše vabilo!« je vzkliknila srdito. »Kje neki ga imam? Ah, raztrgala sem ga. Vi pa bi morali vedeti, da to sploh ni moja pisava.«

Nisem je hotel vprašati, od kod naj bi poznal njeno pisavo. Prej jo je bilo treba pomiriti, kajti človek, ki je to skuhal, je morda naravnost želel, da bi me ožmerjala, da bi začela razbijati po vratih, da bi tako obvestila vse, da sva sama v sobi.

»Cujte, Sheila,« sem začel, »nekdo je nama poslal lažna obvestila, potem pa naju je zaklenil v sobo. Čemu, ne vem. Morda iz голе neumnosti, morda pa iz grših namehov. Za naju je najbolje, da to mirno sprejmeva. V sobo sva prišla, da bi se pomenila, zato se pomeniva! In nikar se ne bojte, da bi bilo med nama kaj več kakor pogovor. Zdjaj pa sedite in se pomirite.«

Moje besede so dosegle učinek, ki sem ga hotel doseči. Sheila je sedla na zofa in me gledala, kako sedam na ležalni stol, potem pa je počila v smeh.

»Samo še nekaj novih kovčkov bi potrebovala in tla bi morala biti posuta s konfeti, pa bi človek mislil, da sva na začetku menedžnega meseca.«

»Morda, toda za naju ne,« sem dejal. Razmišljal sem, kako bi pogovor začel, ker nisem nameraval mnogo govoriti. Nekaj časa sva molčala.

Potem pa je Sheila v moje presenečenje rekla: »Poljubite me.«

Debelo sem jo pogledal.

»Zakaj, vražja strela! Malo prej ste bili pripravljeni nahliliti me, zdjaj pa...«

»To je čisto nekaj drugega,« je rekla nestrpno. »Vem, da mi boste čez nekaj minut začeli resno govoriti in da mi nameravate povedati zelo neprijetne, grobe stvari, vžlic temu pa ste mi všeč in počutila se bom nekako bolje, pa tudi bolj vam bom zaupala, če me prej poljubite. Kar tako lepo, po prijateljsko.«

Poljubil sem jo kar tako, po prijateljsko, ker sem ji želel, da bi se počutila bolje in da bi bila bolj zaupljiva. Poskrbel pa sem, da sem se takoj vrnil naravnost na svoj stol. In tudi pipo sem si prižgal. Če se bo duh po mojem tobaku zajedel v zavese in prevleke te rožaste damske sobe, tem slabše zanj.

»Torej, Sheila,« sem dejal, »predvsem vas prosim, da si zapomnite, da mora vse, kar bova govorila, ostati strogo med nama. Se strinjate s tem? Dobro, če se strinjate. Drugo, kar bi vam rad povedal, pa je, da me vaše zasebno življenje prav nič ne zanima in da se ne nameravam vmešavati vanj samo zato, da bi se vmešaval.«

»Ali sem vam všeč?« je vprašala iznenada na svoj otroški način.

»Da, Sheila, všeč ste mi,« sem odgovoril.

»Mislila sem, da sem vam všeč. Jaz sem vam všeč, ni vam pa všeč moje vedenje, jelite?«

»To ste hoteli vedeti?« sem dejal smeje. »Dobro torej. Cujte: brž ko sem vas tisti večer zagledal in baru »Jagnje in ražnji«, sem vedel, da sem vas nekje že videl. Potem sem se spomnil, kje. Da pa bi se prepiral o točnosti svojega spomina, sem napravil majhno zaupno preiskavo - ne, s tem si ni treba beliti glave! - in zdjaj vem v glavnem o vas dovolj.«

»Ali me niste srečali na ladji Kanadske pacifične družbe »Duchess of Cornwall?« je vprašala in hipoma je njen obraz spreletel bežen strah.

»Tako je. Spominjam se, da se je nekdo, ki sem se zanj zelo zanimal, pridno sukala okrog vas. Delali ste v ženskem frizerskem salonu kot manikirka. Takrat ste se pisali Sheila Wiggitt. Potem ste se nekaj sporekli z nekim potnikom, prišlo je do prerivanja in odpustili so vas.«

»In to se mi ni pripetilo takrat prvič, verjemite mi,« je dejala na pol tarnajoče, na pol izživajoče. »Druga dekleta se iz vsake zagate izmajajo brez neprijetnosti, brž ko pa Sheila stori napačen korak, pride takoj do škandala in zadenejo me posledice. Smolo imam že, odkar sem na svetu. Verjemite ali ne, polovico svojih služb sem izgubila, ker nisem hotela reči »da«. In zmeraj sem dobivala takšne službe. Začelo se je, ko mi je bilo šestnajst let. Sprejeli so me v neko trgovino z žensko konfekcijo, toda gospodar je menda mislil, da tudi me spadamo v konfekcijo. Kako vam je ime? Humphrey, jelite? Verjemite mi, Humphrey, da se ne želim opravičevati, toda od začetka nikoli nisem imela sreče. Moj oče je brez sledu izginil, ko sem bila še otrok. Imela nisem ne bratov, ne sestra, moja mati je bila sicer dobra, toda popolnoma bebast.«

»Dobro, Sheila,« sem dejal, »toda prosim vas, da veste, da niste pred sodiščem... Kako pa je bilo s tisto vdovo iz Indije?«